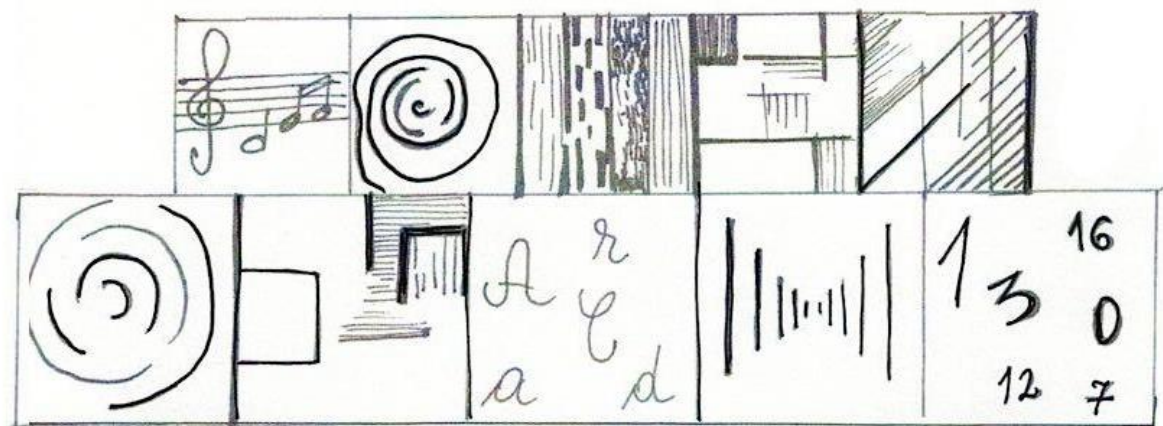
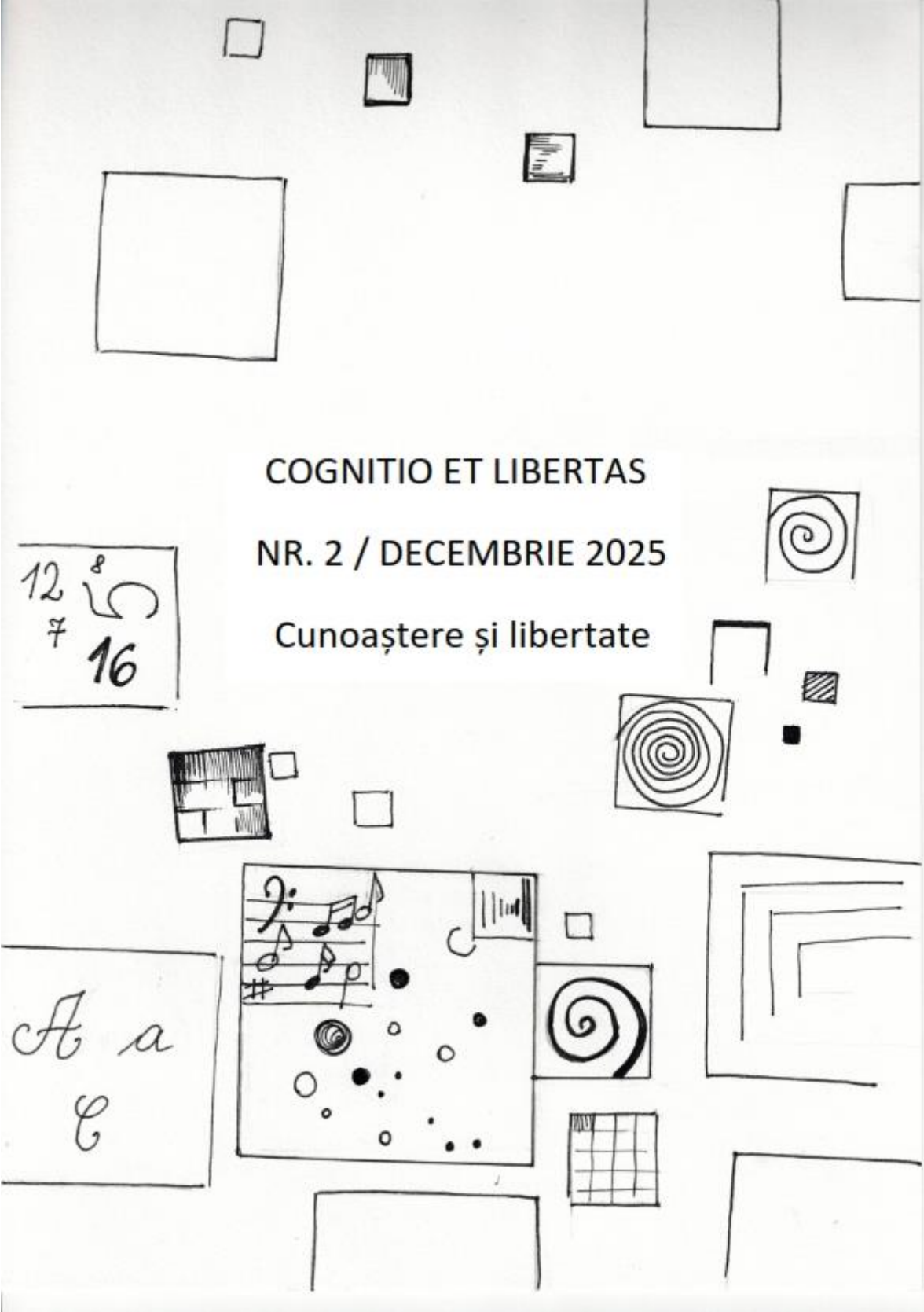

COGNITIO ET LIBERTAS

COLEGIUL NAȚIONAL BĂNĂȚEAN
TIMIȘOARA

COGNITIO ET LIBERTAS

NR. 2 / DECEMBRIE 2025

Cunoaștere și libertate

12⁸
7
16

A a
e

Musical notation on a staff with a bass clef, a sharp sign, and several notes. Below the staff are several small circles and dots of varying sizes.

Titlul revistei: COGNITIO ET LIBERTAS

ISSN Online: 3091 - 0102

ISSN-L: ISSN-L 3091 - 0102

Apariție: semestrial

Apariția celui de-al doilea număr: decembrie 2025

COPERTĂ: Prof. ADINA-SIMONA CARABAȘ, Colegiul Național Bănățean, Timișoara

Tehnoredactare: Colectivul de redacție

Editare:

Prof. Dorina Popescu-Okoveczky, Colegiul Național Bănățean , Timișoara

Inf. Dorin Pleavă, Colegiul Național Bănățean , Timișoara

Colectivul de redacție:

Redactor - șef: DORINA POPESCU-OKOVECZKY

Redactor - șef adjunct: SORIN-GABRIEL IONESCU

Redactori:

Dorina Popescu-Okoveczky (Literatură/Lingvistică/Noutăți editoriale/ Evenimente)

Sorin-Gabriel-Ionescu (Istorie/ Educație/ Evenimente)

Tamara-Ecaterina Farcaș (Istorie/ Educație/ Evenimente)

Anca-Luminița Eftenie (Literatură/ Lingvistică/Noutăți editoriale/ Evenimente)

Cristina-Iuliana Sandor (Literatură/Lingvistică-Germană/ Educație)

Tiberiu Barta (Matematică și alte științe/ Educație)

Cristian Hirjoi (Filosofie/Educație)

Aida Lupulescu (Economie/Educație)

Răzvan Rusan (Economie/ Educație)

Claudiu Munteanu (Religie/Educație/Istorie)

Cristina Șunei (Educație Fizică și Sport/ Educație)

Felicia Dragu (Fizică/Informatică/Educație)

Colaborator: Bogdan Enășel (Istorie)

Sediul redacției: Timișoara, Colegiul Național Bănățean, Bd. 16 Decembrie 1989, Nr. 26 – AD1

Număr de telefon: 0723 561 433; 0256 491714

Mall: pinador17@yahoo.com

CUPRINS

EDITORIAL: DRUMUL ÎNCEPE CU UN SURÂS – Prof. Dr. Dorina POPESCU-OKOVECZKY.....	4
1. DESPRE SURÂSUL ROMÂNESC ȘI VALOAREA LUI VINDECĂTOARE – Conf. Univ. Dr. Claudiu-Teodor ARIEȘAN.....	5
2. CUM SĂ NU TE SITUEZI ÎN LUME sau DESPRE INVIDIE – Prof. Dr. Dorina POPESCU-OKOVECZKY.....	8
3. CUVÂNT LA DUMINICA TOMII – Prof. Dr., Pr. Claudiu MUNTEANU.....	15
4. DIALOGUL SOCRATIC LA CLASĂ: O METODOLOGIE PENTRU DEZVOLTAREA GÂNDIRII CRITICE ȘI A AUTONOMIEI RAȚIONALE – Prof. Dr. Cristian HÎRJOL.....	19
5. PARTICULARITĂȚI ALE STILULUI EPISTOLAR ÎN PUBLICISTICA LUI FRANCESCO GRISELINI – Prof. Dr. Tamara-Ecaterina FARCAȘ.....	25
6. GIROCUL ȘI CHIȘODA ÎN PERIOADA SEPTEMBRIE – DECEMBRIE 1944 – Prof. Dr. Florin GOLBAN.....	30
7. DER DEUTSCHSPRACHIGE UNTERRICHT IN RUMÄNIEN: HISTORISCHE ENTWICKLUNG, AKTUELLE LAGE UND PERSPEKTIVEN – Prof. Dr. Răzvan RUSAN.....	38
8. PROVOCĂRI-INTERVIU REALIZAT CU DIRECTORUL COLEGIULUI NAȚIONAL BĂNĂȚEAN DIN TIMIȘOARA, PROFESOR SORIN-GABRIEL IONESCU, DOCTOR ÎN ISTORIE, de către BOGDAN ENĂȘEL, Doctor în ISTORIE, profesor la Colegiul Național Bănățean, Timișoara.....	42

DRUMUL ÎNCEPE CU UN SURÂS

Nu există libertate fără cunoaștere. Nu există instituție prestigioasă de învățământ/cultură fără cercetare, făcută, evident, la nivelul specific și cu mijloacele adecvate.

Revista noastră online, „Cognitio et libertas”, își continuă drumul, cu al doilea număr, în care prima „piesă” o constituie articolul **Conf. Univ. Dr. Claudiu T. Arieșan** despre surâs, a cărui valoare terapeutică – analizată de înțelepții Antichității și ai Modernității – devine incontestabilă în circumstanțele de azi. Când surâsului îi ia locul „o privire rea”, îndreptată spre cineva, echilibrul omului și al lumii este tulburat de invidie, care poate fi învinsă doar de/prin iubire (**Prof. dr. Dorina Popescu-Okoveczky**). Tot iubirea – de data aceasta, față de Mântuitorul lumii – este cea care îi face fericiți, deci liberi, pe cei care cred fără să vadă (cele nevăzute, esențiale, evident), cum nu a făcut-o Toma Necredinciosul (**Prof. dr. Claudiu Munteanu**). Dimpotrivă, în alte domenii, îndoiala metodică se manifestă prin dialog, care este calea afirmării adevărului, prin întrebări și răspunsuri (**Prof. dr. Cristian Hîrjoi**).

Deși în Vest, istoria noastră nu începe cu Banatul, dar acest spațiu în care trăim astăzi, aflat în legătură cu alte regiuni ale Europei (și nu numai), a intrat, în secolul al XVIII-lea, grație lui Francesco Grisellini și scrisorilor sale, într-un „circuit interpretativ” (**Prof. dr. Tamara-Ecaterina Farcaș**). Rămânem pe tărâmul istoriei, cu un articol despre zona periurbană a Timișoarei – Giroc și Chișoda – , în perioada septembrie – decembrie 1944 (**Prof. dr. Florin Golban**). Zona Banatului este cunoscută și pentru multilingvism și multiculturalitate, inclusiv în domeniul învățământului , de data aceasta, cu predare în limba germană, cu dublă funcție – purtător al identității culturale și instrument de mobilitate socială (**Prof. dr. Răzvan Rusan**).

Numărul actual include, cum v-am obișnuit, interviul zilei cu directorul Colegiului Național Bănățean din Timișoara, **prof. dr. Sorin-Gabriel Ionescu**, despre provocările lumii de azi și despre nevoia de soluții.

Concluzia? O idee – însoțită de un surâs – poate schimba o școală, o țară, o lume. Restul nu depinde/depind de noi.

Material realizat de către Prof. **Dorina Popescu-Okoveczky**, Doctor în Filologie,
Redactor-șef al revistei „Cognitio et libertas”

DESPRE SURÂSUL ROMÂNESC ȘI VALOAREA LUI VINDECĂTOARE

Autor:

Conf. Univ. Dr. CLAUDIU-TEODOR ARIEȘAN

Universitatea de Vest, Timișoara

Facultatea de Litere, Istorie, Filosofie și Teologie

ABSTRACT

Culturile antice au privit râsul ca mijloc de purificare culturală, dar, în Antichitatea Târzie și în Evul Mediu, comicul a fost privit cu suspiciune. Istoricul reintegrării surâsului devine relevant în circumstanțele de azi, când filosofia latină, patristica și gândirea românească (ce are o veritabilă vocație în acest sens) converg în a marca o traiectorie a zâmbetului simpatetic pentru fiecare om, de vreme ce fiecare popor are specificul său în comicologie. Ar trebui să ne îmbogățim reciproc din împărtășirea singurei activități umane ce produce mai multă energie decât consumă.

Cuvinte-cheie: umor, surâs, empatie, comic, cultura clasică, terapie spirituală

„S-a zis că tonul umoristic l-au inventat anglo-saxonii. Așa este, – dacă ne gândim la literatura mondială cultă. Când cercetăm însă producțiile noastre populare, vedem că țăranul român, care n-a citit niciodată pe Shakespeare, pe Dickens ori pe M. Twain, cunoaște din vremi bătrâne tonul umoristic” (Petru Locusteanu, 1915).

„Din toată mentalitatea românească, spiritul său satiric, epigramatic este trăsătura cea mai netedă, cea mai precisă și cea mai bine definită. Aici Românul a fost și este mai tare ca în orice” (Dumitru Drăghicescu, 1907).

„Poporul nostru iubește umorul în toate împrejurările și lipsa de umor e resimțită aproape ca un defect moral și ca o lipsă de grație și de putere (...) Numai la englezi umorul mai are un rol așa de mare, dar el nu e însoțit de atâta zâmbet poate pentru că nu e un mijloc de caldă comuniune” (Pr. Dumitru Stăniloae, 1992).

„Pe plan spiritual, expresia cea mai vădită a poftei de viață a românilor o aflăm în simțul rar al umorului rafinat, subtil, care-i caracterizează. Românii manifestă o înclinație irezistibilă spre farsă, glumă, ironie, autoironie, zeflemea și un har greu egalabil de a face haz de necaz” (Gh. Iordache, 1991).

Liniile acestea de forță ale portretului nostru moral și ale caracterului național răzbat ca evidente nu doar pentru orice observator străin, detașat de rădăcina etnică românească: ele sunt în măsură a ne ului adesea chiar pe noi înșine – purtătorii unei atât de inefabile flăcări. Ne-am arătat a fi mai mult decât un neam jovial. Vădita superioritate mentală și sensibilitatea acută grevate pe o istorie învolburată și aprigă, de „minuni amare” – ca în versul voiculescian – ne-au înălțat, cu timpul, până la treapta privilegiată a asumării *bucuriei* lăuntrice de a fi vesel, a înțelegerii și asumării virtuților existențiale *compensatorii* ale zâmbetului, care vine dintr-o replica memorabilă din comediiile lui Caragiale, dintr-o anecdotă reușită sau dintr-o postare *funny* de pe *social media*. Căci nu este râsul – kantian vorbind – alături de frumos și sublim garantul unei vitale armonizări spirituale: necesitatea echilibrului psihic (și umoral!), o rară punte de legătură între fenomene și necunoscut?

Mihai Ralea susținea acum aproape un secol că viziunea aceasta „vodevilească” a românului asupra vieții, cu necazuri care nu admit alt deznodământ decât gluma și cu cetățeni care seara sucombă dacă nu se descarcă de greul zilei prin poante ori butade, ar denota o inaptitudine funciară pentru suferință. Iar concluzia eseistului se profila ca un sumbru semnal de alarmă: „A fost cândva aici un paradis de voie bună, dar ca și pe acela al lui Milton începem să-l pierdem” din pricina, crede el, prea deselor răsturnări radicale din vremea respectivă. Și când te gândești că scria aceste rânduri abia în 1935!

Deceniile ulterioare, doldora de cataclisme politice, morale, ideologice și culturale au pus la și mai grea încercare funciarul bun simț al umorului național; iar criza vădită a hazului românesc de după descătușarea din '89 parcă ne-ar îndemna să-i dăm dreptate raționalistului cărturar sus citat. Poate că așa ar sta lucrurile dacă realitățile complexe vizate și permeate de fenomenul comic ar avea doar o dimensiune exterioară, „istorică”, redevabilă mai ales fiziologicului. Dar importanța și profunzimea abordărilor de substanță ale comicului (latinii vorbeau elogios despre *vis comica* – forța manifestată în domeniu) rezidă chiar în capacitatea de a configura un *topos* lăuntric, adeseori cu legi și mecanisme aparte, dintre care una de temelie este posibilitatea îndulcirii greutăților și frustrărilor, transportarea lor într-un plan al suportabilului.

Tocmai astfel, cu notele de profunzime ale filozofului danez S. Kierkegaard, devine râsul (cu tot arpegiul său tonal, încununat de umoristic) o veritabilă viziune asupra vieții și

ființei, întâlnindu-se și completându-se *sui generis* cu adâncimile cugetării autentice. Opțiunea lămurită pentru acest *Weltanschauung*, o viziune aparte asupra lumii, nu se află sub „vremi”, cum cugeta cronicarul, nici nu este obligatoriu copleșită de intemperii, mai ales când valorile promovate și salvate în acest chip și-au dovedit din plin vigoarea și utilitatea stringentă de-a lungul întregului parcurs cultural trasat de națiunea noastră.

De la asprele strigături populare cu geneză imemorială și până la anecdotele moderne (politice sau nu), elaborate subtil și gustând absurdul, de la tezaurul facețios al snoavelor și până la marile creații ale „Clasicilor” umorului scris, spiritualitatea daco-romană cu toate resursele sale a filtrat esențele acestei vocații vitale proprii românului de „înveșmântare în răs” prin majoritatea genurilor și speciilor literaturii orale sau culte. Desigur că nu poate fi vorba despre o caracteristică proprie doar ethosului românesc, lucrul se vede cu limpezime când se analizează complexa problemă a specificului național din zona comicului.

Nimic mai complicat decât lucrurile simple și nimic mai complex decât aspectele curente, aparent comune. Nu trebuie să ai calități speciale ori să stăpânești o tehnică aparte ca să râzi bine. Ba dimpotrivă, copiii se amuză mai consistent decât tinerii, iar aceștia mai copios decât adulții. Savanții, doctii, intelectualii nu se distrează mai bine ca ignoranții, nici bogații nu-i întrec în domeniu pe cei mai sărmani. Cât despre seniori, probabil că soluția optimă pentru ei ar fi revenirea la aptitudinile copilărești ale răsului, pentru a închide perfect cercul. Orice ar fi, scrie sociologul francez Jean Fourastié, omenirea se ocupă cu verbul „a râde” de câteva milenii bune. Surâsul există în fiecare din noi, fără ca de mai bine de 20.000 de ani (cel puțin) de când oamenii vorbesc și de măcar 6.000 de ani (cu siguranță) de când scriu, să-l putem analiza și descrie astfel încât consensul specialiștilor să fie asigurat. Până la urmă, să nu uităm vorbele eseistului Paolo Santarcangeli după care Râsul este cu siguranță un dat natural, propriu doar omului, precum comunicarea verbală și gândirea rațională, ce va rămâne însă și în continuare, alături de Credință și Poezie „mai degrabă un mister de meditat decât o realitate de explicat”.

CUM SĂ NU TE SITUEZI ÎN LUME

SAU

DESPRE INVIDIE

Autor:

Prof. DORINA POPESCU-OKOVECZKY, DOCTOR ÎN FILOLOGIE

Colegiul Național Bănățean, Timișoara

ABSTRACT

Articolul explorează sentimentul universal al invidiei, pornind de la etimologia cuvântului (lat. *invidere* – „a îndrepta o privire rea către cineva”, „a privi cu ochi răi pe cineva”) până la manifestările sale care tulbură echilibrul uman. Studiul oferă o perspectivă culturală prin referirea la câțiva autori clasici și moderni. Sunt analizate observațiile moraliste ale lui Jean de la Bruyère (secolul al XVII-lea) privind fețele invidiei, precum și satira incisivă a poetului latin Horatius (în *Sermones*), care leagă invidia de nemulțumirea față de propria soartă. De asemenea, este inclusă perspectiva paradoxală a lui Emil Cioran. Abordarea este completată de alte perspective: psihologică (Ribot), filosofică (Liiceanu) și religioasă. În chip de concluzie, se poate afirma, urmându-l pe Goethe, că singurul antidot împotriva invidiei care s-ar putea naște în fața superiorității celuilalt este iubirea.

Cuvinte-cheie: invidie, etică, literatură, limită, psihologie, teologie

Invidia! Un sentiment pe care îl blamăm la alții și îl tolerăm la noi! Invidia! O noțiune pe care toți o utilizăm și al cărei sens credem că ne este atât de familiar, încât nu ne mai punem măcar problema că ar putea să ne ofere și surprize.

Volens-nolens, pornim pe un drum, pe care suntem siguri că l-au străbătut și alții, în descifrarea sentimentului mai sus numit, dar rareori problematizat.

Ce este invidia?

Etimologia oferă întotdeauna un punct sigur de pornire. În limba română, noțiunea provine din cuvântul latinesc *invidia*, un denominativ de la verbul *invideo*, *-ere*, *-vidi*, *-visum*, compus al lui *video*, *-ere*, *-cu* prefixul – *in*. Așadar, *invidere*, însemna *a îndrepta o privire rea către cineva, a privi cu ochi răi pe cineva*.

Deși cauza invidiei pare una exterioară, ea este, întotdeauna, din punctul nostru de vedere, una interioară. Nu celălalt este de vină că eu manifest față de el rea-voință, dușmănie și chiar ură. Aceste sentimente se nasc din imposibilitatea mea de a fi cum este celălalt (deștept, frumos, bogat, credincios, celebru etc.), pe care, în primă instanță, îl apreciez, dar apoi îl urăsc. De ce această schimbare? Fiindcă sunt convins că eu meritam să fiu cel puțin la fel ca el, apoi, pentru că mă conving că el nu merită ceea ce are sau ceea ce este.

Lipsa de autoevaluare corectă, de conștientizare a propriilor limite, de falsificare, în fond, a unei judecăți (morale, de valoare etc.) constituie sursa invidiei, care tulbură echilibrul omului, făcându-l nu numai nefericit, ci și dezavuat de către ceilalți. Interesant ni se pare faptul că un cuvânt din familia lexicală a lui *invidere*, *invidiosus* (3), însemna atât *invidios*, cât și *rău-văzut*, *detestat*, sensurile incluzând, prin urmare, abaterea (căci invidia este o abatere de la dreapta măsură), cât și sancțiunea, una morală, evident, fiind vorba despre evaluarea negativă a individului de către ceilalți.

Jean de la Bruyère, observator atent al caracterului oamenilor secolului al XVII-lea, remarcă și el că „dacă vei observa cu luare-aminte oamenii care nu pot aduce laude, care dezaprobă mereu, care nu sunt mulțumiți de nimeni, vei recunoaște că sunt chiar aceia de care nimeni nu este mulțumit” (Bruyère, 1966, p.256/59). Același La Bruyère trecea în revistă diferitele fațete ale invidiei, sentiment pe care, de multe ori, nu îl numește:

- a. Oamenii sunt mult prea preocupați de ei înșiși ca să mai vadă și meritele altora, ba, deseori, le neagă pe ale celorlalți pentru a le afirma pe ale lor.
- b. Orice ins este mai puțin „amețit” de postul pe care îl ocupă, decât umilit de unul neocupat, de care se crede vrednic.
- c. Îngustimea minții naște invidia și, ulterior, contestarea „universalității talentelor”, căci, unde oamenii văd plăcutul, exclud temeinicia, unde descoperă grijile trupului și îndemânarea, exclud profunzimea și judecata. Astfel, ei, invidioșii, care recunosc meritul numai pe jumătate, „scot din biografia lui Socrate faptul că a dansat” (Bruyère, p.151/34).

d. Nici invidia manifestată de femei unele față de altele nu este trecută cu vederea, deoarece, sesizează moralistul francez, rareori sunt de acord femeile și bărbații în legătură cu meritele unei femei; acest lucru se întâmplă pentru că femeile disprețuiesc la alte femei tocmai aspectele prin care și ele se fac plăcute bărbaților. Îndemnul lui La Bruyère, ambiguu, căci poate fi privit și cu seriozitate, dar și ca o subtilă ironie la adresa invidiosului, este acela de a nu-i pizmui pe cei care au agonisit mari bogății, deoarece acestea au fost câștigate prin jertfirea sănătății, a timpului, a bunului-simț, a conștiinței. Nu este indicat să îi invidiem pe cei care dobândesc mult, deoarece aceștia au destul de pierdut prin moarte ca să fie plânși.

Cu mult înainte de La Bruyère, un mare poet latin, Quintus Horatius Flaccus, în *Sermones* (I,1)/*Satire*(I,1), aducea în prim-plan ideea că, în căutarea fericirii, oamenii suferă din cauza inconsecvenței lor, pe care el o nuanțează în două sensuri satirice: nemulțumirea față de soarta proprie și invidia față de presupusa fericire a celuilalt (sentimente care însoțesc avariția): „Illuc unde abii redeo, qui nemo, ut avarus,/ se probet ac potius laudet diversa sequentes,/ quodque aliena capella gerat distentius uber/ tabescat, neque se maiori pauperiorum/ turbae comparet, hunc atque hunc superare laboraret”. (Horatius, 1980/*Sermones*, I, 1, 108-112)/„Mă întorc acolo de unde am plecat; nu este nimeni care, precum avarul, să fie mulțumit de sine și să nu laude mai degrabă pe cei care urmăresc să obțină lucruri diferite și să nu se topească de invidie deoarece căprița altuia are ugerul mai plin decât a lui și să nu se compare pe sine cu mulțimea mai mare a celor săraci, să nu se străduiască să întreacă pe acesta și pe acela”. (Horatius, 1980/*Satire* I, 1, 108-112).

Satira horațiană are aceeași țintă și într-una dintre *Epistole* (II, 1), în care poetul afirmă, în legătură cu un presupus admirator al clasicilor: „ (...) el nu aprobă atâta și aplaudă talentele dispărute și îngropate, cât ține să lovească în talentul nostru; invidios, ne urăște pe noi și scrierile noastre”.

Cu binecunoscutu-i stil ironic și autoironic, paradoxal, uneori, și voit șocant, Emil Cioran scria, în *Lacrimi și sfinți*, următoarele despre cei pe care îi invidia:

Singurii oameni pe care îi invidiez sunt confesorii și biografii sfintelor, ca să nu mai vorbim de secretarii lor. Dacă am ști tot ce n-au spus Petru Olafsson despre Sfânta Brigitta, Heinrich de Halle despre Mechtilda de Magdeburg, Raymond de Capua despre Caterina de Siena, fratele Arnold despre Angela de Foligno, Ioan de Marienwerder

despre preafericita Dorotea de Mantau, Brentano despre Caterina Emerich etc., etc., am fi la curent cu toate secretele inimii și cu atâtea detalii nepermise, care ar face și mai straniu nimbul sfințeniei (Cioran, 1991, p.52).

Vom oferi o triplă perspectivă – psihologică, filosofică și religioasă – asupra invidiei.

Psihologul francez Théodule Ribot, într-o carte binecunoscută și des citată, *Logica sentimentelor*, pornea de la premisa că există o logică a rațiunii și o logică a sentimentelor. Prima este determinată de natura obiectivă a fenomenelor și se constituie din stări intelectuale purificate de orice emoție. Cea de a doua este determinată de natura subiectivă a celui care își propune să impună o opinie, o credință (Ribot, 1996, p. 54 și următoarele). Originea acestui tip de logică se află în dorința pozitivă sau negativă care urmărește un simulacru de dovadă. Ea este constituită din valori, adică concepte sau judecăți variabile după dispozițiile sentimentului și voinței. Dintre aceste valori, scopul este acela care determină alegerea unora și respingerea altora.

Fiecărui tip de logică îi corespunde un tip de raționament; logicii rațiunii, raționamentul intelectual; logicii sentimentelor, raționamentul afectiv. Acesta din urmă îmbracă mai multe forme: raționament pasional, raționament inconștient, raționament imaginativ, raționament justificativ și raționament mixt sau compozit (Ribot, p. 84).

În cadrul raționamentului pasional sunt incluse câteva pasiuni: timiditatea, dragostea, gelozia și invidia, dintre care doar primele trei sunt analizate. Cu instrumentele oferite de Ribot, vom încerca să facem o analiză a invidiei, care are toate trăsăturile genului proxim (logica sentimentelor), dar și trăsături specifice, care o individualizează între celelalte pasiuni.

De la bun început suntem de acord cu distincția făcută de Ribot între emoție și pasiune. Emoția este un șoc brusc, violent, intens, însoțit de amplificarea și oprirea mișcărilor, așa cum arată și etimologia cuvântului (lat. *motus*) (exemple: frica, furia) (Ribot, p. 85).

După părerea noastră, invidia presupune un raționament mixt, construit pe un schelet rațional, dar care utilizează emoțiile ca mijloc de acțiune și de argumentare. Faptul că are un țel prestabilit – reducerea cuiva la o condiție inferioară, în ochii celorlalți, deși în propriii ochi acea persoană este, la început, superioară – determină mersul și exclude asociațiile de idei străine acestui scop.

Fiind o pasiune, invidia se caracterizează prin obsesia atingerii țelului cu orice preț, prin orice mijloace. Pentru invidios, concluzia este prestabilită. Ea depinde de caracterul individului, de gradul de realizare a propriilor dorințe și, nu în ultimul rând, de o dispoziție stabilă sau momentană. Asociația de idei are o bază afectivă și creează falsa impresie de raționament obiectiv, intelectual, dă iluzia unei demonstrații, în care invidiosul ajunge să creadă.

Teoria lui Gabriel Liiceanu despre limită, expusă în cartea cu același titlu – *Despre limită* –, ne oferă un prilej interesant de a analiza sentimentul de invidie în interiorul unor limite. Există, afirmă filosoful român, câteva limite imuabile: sexul, zestrea somatică, înzestrarea mentală, ascendența, rasa, națiunea și epoca, în legătură cu care libertatea noastră nu se mai poate exercita (Liiceanu, 2019, p. 13 și urm.). Alte limite – locul, religia, numele și clasa („casta”) – pot fi modificate printr-o decizie ulterioară a individului.

Contestarea limitelor din prima categorie și înlocuirea lor cu altele constituie sursa fanatismului. Sursa invidiei o descoperim când vine vorba despre celelalte limite. Omul se identifică spontan cu acestea, dar are tentația de a exclude tot ceea ce cade în afara determinațiilor lui. Celălalt reprezintă alteritatea, străinul. Și el, ca și mine, s-a născut undeva, vorbește o limbă, are o religie, un nume, un statut social, dar țara lui este alta, limba este diferită de a mea, religia, de asemenea, el are un nume și un statut social diferit. Superioritatea pe care ți-o dă limita proprie te face să minimalizezi limitele altora și chiar să devii agresiv față de acestea. Superioritatea ascunde, de fapt, o inferioritate, cel puțin în ceea ce privește autoevaluarea, care te face să îl pizmuești pe celălalt. Justa situație în raport cu celălalt se face numai prin impunerea altei limite dată de virtualitățile proprii. Nu poți alege să dezvolti o potență care nu există, în stare latentă, în tine.

Invidia devine o problemă de identitate, deoarece invidiosul nu își cunoaște propriile limite și le contestă pe ale altuia, cu gândul, de cele mai multe ori, inconștient, de a și le însuși. Omul își adaugă o limită care ar putea să lipsească, care îi îngrădește libertatea, nu i-o mărește.

În literatura duhovnicească, invidia este trecută în rândul patimilor. Patima este definită de teologul Dumitru Stăniloae astfel: „setea după infinit a omului, întoarsă într-o direcție în care nu-și poate afla satisfacție” (Stăniloae, 2002, p.73). Renumitul teolog, canonizat în acest moment, face referire la Sfântul Maxim Mărturisitorul care afirmase că, în lume, totul este rațional, avându-și temeiul în rațiunea divină, cu excepția patimilor, care sunt iraționale. Deși omul pățimăș își dă seama că lucrurile finite nu pot răspunde aspirației lui după infinit, fiind,

din această pricină, plictisit și descurajat, el continuă să se lase purtat, în momentul următor, de patima sa egocentrică, de parcă prin ea ar absorbi infinitul.

Patimile sunt în număr de opt (sau șapte, când slava deșată este unită cu mândria): 1. lăcomia; 2. iubirea de arginți; 3. mânia sau ura; 4. întristarea; 5. trândăvia; 6. slava deșartă; 7. mândria (Sf. Ioan Cassian). Ele coincid cu cele șapte păcate capitale: 1. lăcomia; 2. desfrânarea; 3. avariția; 4. mânia; 5. invidia; 6. lenea; 7. mândria (Sunt șapte, dacă punem laolaltă invidia și întristarea.).

Scriitorii ascetici socotesc că, la cei tineri, lăcomia le produce pe toate celelalte. La cei mai în vârstă, principala patimă este mândria. Dar patimile sunt intercondiționate (cele trupești sunt legate de cele sufletești) și ierarhia lor nu este legată de vârstă.

Posibilitatea nașterii patimilor este dată de existența afectelor naturale: poftă de mâncare, frică, invidie, instinctul sexual etc. Acestea nu sunt de condamnat din cauza lor înseși, ci din cauza excesului: „Ele devin bune când sunt menținute în funcția lor biologică necesară, adică în marginile necesare conservării trupului, prin gândul la Dumnezeu” (Stăniloare, p. 84).

Pentru înlăturarea patimilor este necesară asceza. Creștinii din lume nu pot practica o înfrânare radicală ca monahii, dar pot practica și ei o anumită cumpătare. Din răbdarea necazurilor și din nădejde se nasc blândețea și smerenia. Prin blândețe ne apropiem de iubire, care este la capătul virtuților.

Și, fiindcă am ajuns în acest punct, poate că e bine să punem capăt încercării noastre cu o referire la ceea ce spunea cândva Goethe, și anume că singura modalitate de a face față superiorității altuia, deci de a contracara potențiala invidie, este iubirea.

Bibliografie

Bruyère, J. de la. (1966). *Caracterele sau moravurile acestui veac*. (traducere și note de Aurel Tita, prefață de N.N. Condeescu). București. Editura pentru Literatură.

Cioran E. (1991). *Lacrimi și sfinți*. București. Humanitas.

Horatius Q. F. (1980). *Opera omnia 2. Satire. Epistole. Arta poetică*. (ediție îngrijită, studiu introductiv, note și indici de Mihai Nichita). București. Editura Univers.

Liiceanu, G. (2019). *Despre limită*. București. Editura Humanitas.

Ribot Th. (1988). *Logica sentimentelor.*(Traducere , eseu introductiv, note și indice de nume de dr. Leonard Gavrilu, „Mica biblioteca de psihologie”). București. Editura IRI.

Stăniloae D. (2002). *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe.* București. Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

CUVÂNT LA DUMINICA TOMII

Autor:

Prof. Pr. CLAUDIU MUNTEANU, DOCTOR ÎN ISTORIE

Colegiul Național Bănățean, Timișoara

ABSTRACT

Articolul teologic analizează semnificația Duminicii Tomii, subliniind că necredința inițială în Învierea lui Hristos nu l-a caracterizat doar pe Apostolul Toma, ci pe toți ucenicii. Aceștia, înfrânți de grozăvia morții, au respins inițial mărturia Femeilor Mironosițe, considerând-o „vorbe goale” sau „delir”.

Lucrarea explorează opoziția fundamentală dintre a vedea/a constata și a crede/credință, subliniind că credința este „*încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute*”. Prin smerenie (o nouă *chenoză*), Hristos Cel Înviat le oferă apostolilor dovezi materiale, supunându-Se cererii lui Toma pentru a le înțelege îndoiala. Momentul culminant este mărturisirea lui Toma: „Domnul Meu și Dumnezeu meu!”, care risipește definitiv scepticismul și afirmă dumnezeirea Mântuitorului. Mesajul final reiterează fericirea celor ce cred fără să vadă.

Cuvinte-cheie: Înviere, Toma Necredinciosul, Credință, Apostoli, Duminica Tomii

Citind din Sf Evanghelie, aflăm că Domnul, înainte de patima Sa cea mântuitoare, le-a vorbit ucenicilor despre pătimirile Sale din Ierusalim, despre răstignirea, moartea și învierea Lui. Dar, deși ucenicii au ținut seama de faptul că Domnul avea să pătimească, n-au mai crezut și în învierea Lui. Căci, iată, Sf.Ap. Petru s-a lepădat de trei ori de Învățătorul Său, Iosif și Nicodim L-au înmormântat, femeile mironosițe au venit la mormântul Domnului pentru a-L unge cu miresme în semn de cinstire. Fariseii au reținut însă că Domnul a vestit învierea Lui, căci, mergând la Pilat, i-au spus acestuia: „Înșelătorul acela ne-a spus că după 3 zile va învia”. Deci, l-au rugat pe Pilat: „Poruncește să fie întărit mormântul cu pază, ca nu cumva ucenicii

Lui să-l fure și să spună că a înviat, și va fi rătăcirea cea de pe urmă mai mare ca cea dintâi”. (Matei 27, 63).

Astfel, mormântul fiind pecetluit și fiind pusă pază acolo, când au venit femeile mironosițe în zorii celei de-a treia zile, au găsit mormântul gol. Ne spune Sf.Ap. Matei că un înger a coborât din cer, s-a făcut cutremur mare, lumină, ostașii care erau de pază au căzut cu fețele la pământ, iar îngerul a dat la o parte piatra care acoperea mormântul. Domnul înviase. Femeile mironosițe au aflat un înger lângă mormânt, iar acesta le-a muștrăat oarecum: „De ce-L căutați pe Cel Viu între cei morți? A înviat. Duceți-vă de spuneți ucenicilor Lui că a înviat și că se vor întâlni cu El în Galileea”.(Matei, 28,5-7).

Confuze fiind, ele au plecat de la mormânt și, iată, Cel ce a înviat le-a spus: „Bucurați-vă! Nu vă temeți!” Ne spune Sf.Ev Marcu: cea dintâi căreia I S-a arătat Domnul după Înviere a fost chiar Maria Magdalena, femeia din care scosese șapte demoni. Primul moștenitor al Raiului a fost tâlharul pocăit, prima apariție a Domnului înviat a fost dinaintea unei femei păcatoase, ceea ce ne dă mare nădejde în puterea pocăinței, a transfigurării și a metanoizării noastre.

Sf. Ap. Luca adaugă faptul că Petru și Ioan s-au dus la mormânt și au găsit doar giulgiul cu care fusese înveșmântat trupul Domnului. Tot Sf. Ev. Luca ne oferă o relatare amănunțită despre călătoria la Emaus a doi dintre ucenici și despre faptul că Domnul Hristos a călătorit cu aceștia, tâlcuindu-le Scriptura și muștrându-i: *O, nepricepuților și cu inima zăbavnici a crede în toate câte au spus profeții! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească acestea și să intre în Slava Sa?* (24,25-26) Totodată, Domnul i-a întrebat: *De ce sunteți triști?* , căci El vrea ca toți cei ce cred în El să fie oameni ai bucuriei. Iar aceștia, întorcându-se la Ierusalim, au mărturisit despre învierea Domnului și celorlalți ucenici, care știau și ei că Domnul a înviat și i s-a arătat lui Petru. Apoi, fiind ei toți de față, Domnul a trecut prin ușile închise și li s-a arătat lor, mâncând în fața lor o bucată de pește fript și un fagure de miere și îndemnându-i să-L atingă, pentru a vedea că *duhul nu are carne și oase așa cum Mă vedeți pe Mine că am*. (Luca 24,39)

Sf. Ev. Ioan precizează că Toma nu a fost de față la această arătare a Domnului, astfel că acesta, ascultând ceea ce-i spuneau ceilalți apostoli, a zis: *Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor, și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor, și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede.* (In, 20, 25)

De aceea, noi ne-am obișnuit să vorbim despre Toma Necredinciosul, datorită cuvintelor rostite de acesta. Dar nu numai Toma a fost necredincios, necredincioși au fost toți apostolii! Toți au stat cu îndoială, toți au stat cu nedumerire! Când femeile mironosițe au mers să le vestească faptul că L-au văzut pe Domnul viu, ei nu le-au dat crezare! Ba chiar au considerat

relatarea lor ca fiind *Vorbe goale* sau *delir*. Cei doi care mergeau spre Emaus îi povesteau călătorului strain (de fapt, Hristos cel Inviat) întâmplarea neobișnuită, exprimându-și scepticismul: *Niște femei de-ale noastre ne-au spăimântat...zicând că au văzut arătate de îngeri, care le-a spus că El este viu*.

Când Iisus li se înfățișează stând în mijlocul lor, ei – spăimântându-se și înfricoșându-se – cred că văd duh. Domnul îi mustră și îi pofteste să se uite la mâinile și la picioarele Lui, să-L pipăie și să constate că nu e nălucă ori duh. Mai mult decât atât: spre a-I convinge pe deplin și a șterge orice urmă de îndoială din mintea lor, le cere de mâncare și mănâncă înaintea lor.

Nu încap, așadar, dubiu, că nu au crezut: toți, nu doar Toma! Într-atât trebuie să li se fi părut răstignirea și moartea lui Iisus drept definitive și ireversibile! *Prăbușirea trupească în toată nimicnicia și grozăvia surpase avântul cugetelor și căldura sufletelor.*

Ca și alte momente de seamă ale NT, acesta din prima duminică după Paști pune problema credinței, despre care se cuvine să ne reamintim că *a crede* nu se confundă cu *a vedea* sau *a constata*. Greșeala aceasta fundamental au săvârșit-o saducheii, fariseii, bătrânii și cărturarii care, pe Golgota, exclamau: * Hristos, regele lui Israel, să Se coboare de pe cruce, ca să vedem și să credem.* (Mc., 15,32) Dacă vezi, nu-ți mai rămâne decât să înregistrezi, să constați și să te supui. Dar credința tocmai aceasta nu e. Ci, dimpotrivă, *încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute*(Evr.11, 1). De aceea, Îi si spune Domnul lui Toma: *Fericți cei ce n-au văzut, dar au crezut*. Credința stă dincolo de limitele minții omenești și implică o *încedere* totală a credinciosului în cele ce crede.

Domnul le *dovedește* apostolilor învierea Sa pe cale material, așa cum a voit Toma, li se supune, le face pe plac, mănâncă, la arată mâinile, picioarele, coasta, îi pofteste să-L pipăie, să-și pună mâna în coasta Lui. Domnul le-a înțeles, așadar, ezitarea, nedumerirea, a înțeles că au fost biruiți de evidența morții.

Spunea pr. Teofil Părăianu că *fără descoperirea lui Dumnezeu, lucrurile dumnezeiești nu pot fi înțelese*. Căci, atunci când Petru L-a mărturisit ca fiind Hristos, Fiul Dumnezeului celui Viu, Iisus i-a zis: *Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-a descoperit aceasta, ci Tatăl meu cel din ceruri*. (MT., 16.17). Lucrurile dumnezeiești de înțeleg doar cu o minte înduhovnicită, deoarece *ceea ce la oameni e cu neputință la Dumnezeu e cu putință*.

Noi toți suntem Toma cel necredincios, suntem Petru, care, mergând pe mare, a rămas uimit și gata să se scufunde, certat fiind de Domnul (*Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?*), suntem tatăl fiului cel lunatic, care cerea cu lacrimi în ochi dovezi: *Cred, Doamne, ajută necredinței mele *, suntem, în sens arghezian, dornici de credință palpabilă, de fapte

evidente: ***Singuri acum, în marea ta poveste,/ Ramân cu Tine să mă mai măsor/ Fără să vreau să ies biruitor:/ Vreau să te pipăi și să urlu: Este!*** (Tudor Arghezi, Psalm)

Așadar, după opt zile de zbucium, opt zile în care ucenicii se bucurau că L-au văzut pe Domnul, Toma a fost și el încredințat de învierea lui Hristos. Arătându-I-Se, El i-a spus special lui Toma: *** Adu degetul tău înapoi și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios.***(Ioan 20, 27). Atunci au izvorât din sufletul său cuvintele ***domnul Meu și Dumnezeuul meu!***, Toma recunoscând dumnezeirea lui Hristos, risipind definitivă vremelnica necredință. Domnul se smerește printr-o nouă cheneză, consimțind a aduce probe materiale, ca orice om suspectat că nu spune adevărul.

Așa și noi, care mărturisim atât de frumos: ***Cred, Domane, și mărturisesc, că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu***, să-l rugăm pe Acesta să învie și să înnoiască sufletele noastre cele întinate cu zgura păcatelor și a patimilor și să putem păstra în noi duhul credinței în învierea Domnului. Să fim și noi, în felul acesta, vestitori ai Învierii Domnului și mărturisitori ai iubirii lui Hristos pentru oameni, spre Slava lui Dumnezeu și a noastră mântuire, Amin!

DIALOGUL SOCRATIC LA CLASĂ: O METODOLOGIE PENTRU DEZVOLTAREA GÂNDIRII CRITICE ȘI A AUTONOMIEI RAȚIONALE

Autor:

Prof. CRISTIAN HÎRJOI, DOCTOR ÎN FILOSOFIE

Colegiul Național Bănățean, Timișoara

ABSTRACT

Prezentul articol sintetizează rezultatele și analizele teoretice ale lucrării metodicostiințifice „Dialogul socratic ca metodologie de predare-învățare”, care a explorat bazele filosofice ale dialogului socratic și aplicabilitatea sa didactică în învățământul preuniversitar. Termenul de dialogos (διάλογος), având rădăcinile în dia- (prin intermediul) și logos (rațiune), este definit de Platon ca fiind căutarea adevărului prin întrebări și răspunsuri sincere și binevoitoare. Lucrarea evidențiază componentele esențiale ale metodei socratice. O secțiune centrală abordează dificultățile implementării dialogului socratic la clasă, inclusiv frica de a pierde certitudinile și de a se confrunța cu rațiunea.

Cuvinte-cheie: dialog socratic, cerc socratic, gândire critică, autodeterminare rațională.

Introducere

Termenul de *dialog* provine din limba greacă, *dialogos* (διάλογος), având rădăcinile în *dia-* (διά), adică *prin intermediul*, și *logos* (λόγος), însemnând cuvânt, conversație sau rațiune. Dialogul a fost utilizat inițial în secolul al IV-lea î.Hr. de oratorii greci, dar a devenit larg

popular prin conversațiile socratice din textele lui Platon și Xenofon (Kahn 1999). Platon înțelege dialogul ca fiind căutarea adevărului prin intermediul unei serii de întrebări și răspunsuri sincere între participanți (Platon, Protagoras). Apariția dialogului filosofic a fost posibilă în cadrul democrației grecești, unde cetățenii aveau dreptul egal de a vorbi (*isegoria*). Constantin Cucuș, cercetător în pedagogia modernă, consideră conversația euristică, bazată pe maieutica socratică, drept una dintre principalele metode de învățământ. Dacă întrebarea este considerată începutul cunoașterii și al procesului cognitiv didactic (Cucuș, 1996), dialogul veritabil se bazează pe „urmărirea neconținută a unor răspunsuri care vor da naștere unor noi întrebări”.

Dialogul socratic se opune unui „învățământ expozitiv camuflat” (Leroy, 1974, apud Cucuș) și nu este potrivit pentru predarea unui corp predefinit de adevăruri. El este centrat pe crearea deschisă de semnificații prin cercetarea colaborativă, inițiindu-i pe elevi în obiceiurile discursului democratic. Procesul educațional se apropie, astfel, de modul natural de învățare guvernat de trei pași: stabilirea unui scop, generarea unei întrebări și dezvoltarea unui răspuns (Pănișoară, 2017). Lărgirea gamei de răspuns și explorarea alternativelor sunt în acest mod esențiale pentru dialogul socratic și pentru dezvoltarea abilităților de gândire (Brookfield, Preskill, 2005).

Ignoranța socratică este punctul de plecare al metodei (Popper, 1992). Afirmatia Oracolului din Delfi că nimeni nu este mai înțelept decât Socrate (Platon, Apărarea lui Socrate, 1975) îl motivează pe filosof să supună concetățenii la examinare critică (*exetesaôis*). Socrate consideră că înțelepciunea pe care o posedă constă în faptul că „știe că nu știe nimic”. Dialogul începe adesea prin solicitarea unei definiții generale a unui concept (evlavia, curajul, dreptatea, prietenia), urmată de ancheta socratică (*elenchus*). În cadrul dialogului socratic, centrale sunt elenhusul, maieutica și aporia. Elenhusul este un demers adversativ în formă, dar pozitiv în scop: descoperirea și testarea principiilor morale. Dialogul socratic, conform lui Douglas Walton (2007), impune ca participanții să ofere opinii reale, coerente, fără a se sprijini pe autoritate, și să fie dispuși să răspundă la întrebări. O regulă esențială este obligația de a lua exemple din viața de zi cu zi (Nelson, 1965). Maieutica: Este „arta de a ajuta la nașterea ideilor persoanei chestionate” (Matthews, 1999). Filosoful, asemuit unei moașe, trebuie să interpreteze mesajele, să separe ideile funcționale de cele disfuncționale și să recunoască „când cineva este însărcinată cu o idee” (Haroutunian-Gordon, 1989). Aporia (Perplexitatea) este un efect al maieuticii și elenhusului. Prin analogia cu peștele-torpilă (*vaρκᾶν*), Socrate provoacă nedumerirea, înlăturând falsa îngâmfare de a crede că știi. Aporia transformă cunoștințele latente în cunoștințe manifeste, forțând ambii parteneri de dialog să continue căutarea.

Dialogul socratic în Pedagogia modernă

În pedagogia modernă, elementele dialogului socratic au fost integrate în diverse metodologii din care vom expune succint doar trei dintre ele

I. John Dewey și Gândirea Reflexivă: Dewey considera că scopul școlii este crearea unei societăți democratice cu cetățeni reflexivi. El sublinia necesitatea „artei interogării” (Dewey, 2022) pentru a stimula reflecția, acționând ca un „tăun socratic”. Gândirea reflexivă implică explorarea situației înainte de emiterea unei judecăți. Procesul de dezvoltare a gândirii reflexive la clasă include :

Pregătirea și prezentarea unei probleme neașteptate sau derutante, stârnind curiozitatea. **Elaborarea ideii sau ipotezei de lucru** prin comparație și contrast. **Generalizarea**, în care elevul își testează ideile, de exemplu, aplicându-le în viața de zi cu zi.

II. Leonard Nelson și Autodeterminarea Rațională: Leonard Nelson (1882-1927) a articulat o tradiție socratică europeană, afirmând că aceasta este singura metodă de predare a filosofiei, al cărei scop explicit este „autodeterminarea rațională” (Nelson, 1965). Nelson vedea rolul profesorului nu în a da răspunsuri, ci în a pune întrebări care forțează elevul să-și exercite facultatea de judecată. Rolul profesorului este acela de „catalizator filosofic instruit” care ghidează dialogul (Marinoff, 2016). Întrebările cheie în metoda Nelsoniană vizează claritatea („Ce vrei să spui prin asta?”), coerența („Știi ce ai spus acum câteva momente?”) și relevanța („Ce legătură are răspunsul cu întrebarea noastră?”) (Nelson, 1965).

Modelul Nelsonian, adaptat de practicienii olandezi (Marinoff, 2016), presupune opt pași riguroși:

1. Formularea întrebării universale („Ce este X?”).
2. Oferirea de exemple concrete din experiența personală (Marinoff).
3. Alegerea unui singur exemplu, ca vehicul al anchetei.
4. Localizarea exactă a conceptului X în acel exemplu.
5. Formularea definiției centrale a lui X.
6. Aplicarea definiției la alte exemple.
7. Modificarea definiției pentru a articula o definiție universală.

8. Testarea robusteții definiției prin exemple ipotetice (Marinoff).

III. Cercul Socratic: Lesley Lambright (1995) definește Cercul Socratic ca o „conversație intelectuală exploratorie centrată pe un text”. Metoda, detaliată de Matt Copeland (2005), implică două cercuri concentrice – unul discută activ, iar celălalt observă și oferă feedback – pentru a accepta mai multe perspective asupra unui subiect (Bălan, 2018). Modelul de bază implică:

1. Pregătirea individuală a unui text.
2. Împărțirea elevilor în **două cercuri concentrice**: un cerc interior care discută activ și un cerc exterior care observă și ia notițe.
3. După discuție, cercul exterior oferă feedback constructiv privind calitatea dialogului (limbaj, coerență, ascultare).
4. Elevii schimbă rolurile, iar procesul se reia.

Scopul nu este câștigarea unei dezbateri, ci acceptarea mai multor perspective și reexaminarea propriilor opinii (Bălan, 2018). Profesorul acționează ca facilitator, selectează textul și direcționează feedback-ul, intervenind rar, de obicei printr-o întrebare socratică de reorientare.

Dificultățile și Provocările Dialogului Socratic: Cui îi e frică de dialogul socratic?

Aplicarea eficientă a dialogului socratic întâmpină bariere psihologice, sociale și intelectuale în rândul elevilor. Frica de dialogul socratic provine din mai multe cauze, după cum analizează Oscar Brenifier (2016):

1. **Frica de a pierde reperele și certitudinile:** Procesul filosofic pune sub semnul întrebării conceptele fundamentale (moralitate, adevăr), generând îndoială și incertitudine, ceea ce tulbură confortul zilnic.
2. **Frica de a acorda putere celuilalt:** Răspunsul la întrebări conferă o putere interlocutorului, generând anxietate și teama că propria iraționalitate va fi demonstrată.
3. **Sentimentul de înstrăinare:** Ocolurile maieutice pot face discuția să pară ireală, absurdă sau inutilă, mai ales pentru cei care sunt rigizi sau se bazează pe realitatea imediată.
4. **Frica de confruntare și de adevăr (*parrhesia*):** Într-o cultură unde sentimentele primează, confruntarea este evitată căci creează disconfort. Teamă de a produce

argumente și de a pune întrebări riscante este, de fapt, „o teamă de gândire”, de concepte impersonale, precum rațiunea și adevărul.

5. **Frica de umilire publică:** Deși unii autori (apud Boghossian, 2012) susțin că Socrate folosea rușinea, umilința este cauzată de semnalarea lipsei de cunoaștere, iar scopul dialogului este tocmai reorganizarea și reconstrucția credințelor greșite.
6. **Frica de responsabilitate și de greșeală:** Gândirea riguroasă este dificilă și dureroasă. Deoarece luarea deciziilor presupune asumarea riscurilor, oamenii preferă să reacționeze emoțional și să evite progresia lentă a unei proceduri raționale.

Din toate aceste motive profesorul trebuie să creeze un mediu cooperant și democratic, gestionând dinamica socială pentru a preveni monopolizarea discuției de către o minoritate vocală. Criticile trebuie să fie îndreptate către ideile grupului, nu *ad hominem*. Textele utilizate ar trebui să fie bogate în idei, complexe și de „desfătare”, care pun în criză raportul cititorului cu limbajul.

Concluzii

Dialogul socratic, prin analogiile sale de tăun, moașă și pește-torpilă, stimulează găsirea ideilor de către partenerul de dialog. Obiectivul major al organizării dialogurilor socratice este asigurarea și consolidarea democrației prin dezvoltarea reflexiei (Lipman, Dewey). Practica continuă a dialogului formează și interiorizează „obiceiuri ale minții”, inclusiv abilități de gândire critică, rezolvarea problemelor și argumentare. Dialogul interpersonal și cel intrapersonal se potențează reciproc, îmbunătățind capacitatea individului de a purta un „dialog cu tine însuși” (Murphy, 2021). Chiar dacă nevoia de certitudine este firească la om, ea este „un viciu intelectual” (Russel, 2021), iar dialogul socratic, prin faptul că forțează confruntarea și incertitudinea, este esențial pentru formarea unor cetățeni autonomi și reflexivi.

Bibliografie

1. Boghossian (2012). *Socratic Pedagogy: Perplexity, humiliation, shame and a broken egg*.
2. BĂLAN, Marin *Despre puterea cercului în clasă*, Revista EduScoala, nr 8, 2018
3. Brenifier, Oscar, *Filosofar como Socrates. Introducción a la práctica filosófica*, traducción: Gabriel Amaiz, Diálogo-Tilde, 201

4. Brookfield, Stephen; Preskill, Stephen (2005). *Discussion as a Way of Teaching: Tools and Techniques for Democratic Classrooms*
5. Clement, Elisabeth; Kahn, Pierre (1999). *Filosofia de la A la Z*. All Educational.
6. Copeland, Matt (2005). *Socratic circles : fostering critical and creative thinking in middle and high school*.
7. Cucuș, Constantin (1996). *Pedagogie* Iași; Editura Polirom, 2002
8. Dewey, John (1997). *Cum gândesc oamenii: Înțelegerea minții și creșterea eficienței în procesul de învățare*, trad. Din lb. engleză: Ovidiu Morar, București, Herald, 2022.
9. Sophie Haroutunian-Gordon (1989) *From Socrates to Software: The Teacher as the Text; The Text as Teacher*. University of Chicago Press.
10. Lipman, Matthew; Gazzard, Mark (1993). *Filosofie pentru copii. Să gândim împreună. Partea întâi. Manualul învățătorului*, Edutura Cedc, 1993
11. Marinoff, Lou (2016). *Ghidul filosofului practicant: teorie, metode, aplicații*, trad. Florin Lobonț, Vasile Hațegan, Editura Esp System, Timișoara,
12. Matthews (1999). *Socratic Perplexity and the Nature of Philosophy*. Oxford, UK: Oxford University Press.
13. Murphy, Kate (2021). *Nu ascuți: ce îți scapă și de ce contează*. Editura Publica.
14. Nelson, Leonard (1965) *Socratic Method and Critical Philosophy, Selected Essays*. New York, USA: Dover Publications.
15. Pănișoară (2017). *Ghidul Profesorului*, Iași; Editura Polirom.
16. Platon (1975). *Apărarea lui Socrate, Lahes, Gorgias și Protagoras în Opere I*, traducere de Francisca Băltăceanu, Sorin Vieru, Alexandru Cizek, Șerban Mironescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
17. Popper, Karl Raimund (1992). *Societatea deschisă și dușmanii ei*, vol I, Vraja lui Platon,
18. Russel, Bertrand (2021). *Viitorul omenirii și alte eseuri*. Ed. Humanitas.
19. Walton, Douglas (2007). *Dialog. Theory for Critical Argumentation*. University of Winnipeg.

PARTICULARITĂȚI ALE STILULUI EPISTOLAR ÎN PUBLICISTICA LUI FRANCESCO GRISELINI

Autor:

Prof. TAMARA-ECATERINA FARCAȘ, DOCTOR ÎN ISTORIE

Colegiul Național Bănățean, Timișoara

ABSTRACT

Argumentul prezentului studiu a avut în vedere legătura interpretativă existentă între Banat și alte spații culturale, ancora, legătura intelectuală stabilită de Francesco Grisellini cu personalități iluministe europene. În realizarea acestui studiu, am stabilit următoarele obiective; argumentarea rolului deținut de scrisorile-articol și scrisorile-capitol expediate de Francesco Grisellini în integrarea Banatului într-un circuit interpretative, precum și raportul cultural avut de venețian cu diferite personalități ale secolului al XVIII-lea.

Cuvinte-cheie: stil epistolar, Ancora, Banat, circuit interpretative, *Giornale d'Italia*, *Lettere odeporiche*

Francesco Grisellini (1717-1787), personalitate a iluminismului, spirit enciclopedist, avea să fie cel care va face cunoscută imaginea Banatului ca personaj colectiv în Europa secolului al XVIII-lea.

În perioada august 1774-februarie 1777, venețianul Francesco Grisellini, având și sprijinul lui Iosif von Brigido (guvernator al Banatului), avea să dețină calitatea oficială de director al coloniilor italiene din aceasta provincie imperială austriacă. Pe lângă această importantă funcție, scopul prezenței sale a fost și acela de a oferi informații despre locuitorii, potențialul economic, strategic, precum și despre trecutul istoric al acestei regiunii. Rezultatul misiunii sale oficiale se va concretiza în paginile ziarului venețian *Giornale d'Italia spettante alla scienza naturale e principalmente all agricoltura, arte ed a comercio* / *Ziarul Italian despre*

științele naturale și în principal despre agricultură, artă și comerț (traducere proprie) și *Lettere odeporiche. Ove suoi viaggi e le di lui osservazioni spettanti all storia naturale ai costumi di vari popoli e sopra piu altri interessanti oggetti si descrivono* /Jurnal de călătorie asupra călătoriei, observațiile despre istoria naturală, obiceiurile diferitelor popoare și alte interesante obiective descrise (traducere proprie). Astfel, perioada misiunii sale oficiale coincide cu afirmarea Banatului în circuitul interpretativ științific.

Elemente caracteristice ale stilului epistolar în publicistica lui Francesco Grisellini

Prezența lui Francesco Grisellini în Banat va marca debutul unei corespondențe și al relatărilor despre această provincie. Adresându-se unui public cititor căruia îi era străină această parte din Europa, a căutat să prezinte într-o formă sintetică și captivantă această provincie. Astfel, se va aborda stilul epistolar, autorul venețian încadrându-se în spiritul iluminist al istoriografiei din secolului al XVIII-lea. Particularitatea acestui stil promovat în Europa secolului al XVIII-lea a fost faptul că îmbină aspectul științific cu cel subiectiv, empatic. Astfel, scrisoarea devine instrumentul esențial care dezvăluie faptul istoric, o formă de dialog științific, mijloc în formarea opiniei publice. Scrisoarea în accepțiunea savantului venețian a fost considerată simbolul prieteniei intelectuale, deoarece scrisorile au fost expediate persoanelor care au avut aceleași preocupări științifice. Acesta este și motivul pentru care repetă mesajul, conținutul nefiind transmis numai unei singure persoane. Destinatarul este ales de Grisellini în funcție de sfera preocupărilor în care se încadrează, iar mesajul transmis este gândit ca fundament al soluționării unei probleme științifice. În privința modului în care imaginea Banatului ca personaj colectiv este prezentată, autorul venețian utilizează scrisorile-articol, prezente în ziarul *Giornale d'Italia* și scrisoarea-capitol din *Lettere odeporiche*. Indiferent de aceasta structurare, scrisorile ca gen literar sporesc valoarea textului istoric, iar Banat ca studiu de caz este inclus într-un circuit interpretativ care va fi analizat, dezbatut de fiecare dată de un alt destinatar.

Scrisoarea-articol în ziarul venețian *Giornale d' Italia*

Giornale d' Italia, a cărui redactor-șef a fost venețianul Grisellini până la plecarea sa spre Banat, a fost gândit încă de la început pe o structură epistolară, obiectivul ziarului fiind cel al dialogului științific, formarea și informarea opiniei publice. Constanța articolelor despre Banat și Timișoara, începând din 1775, demonstrează interesul publicului venețian pentru acest teritoriul, dar și stima de care se bucură Grisellini în noua echipă redacțională a ziarului. Calitatea științifică a informațiilor transmise, expunerea lor într-un limbaj accesibil publicului determină aprecierea corespondențelor transmise de savantul italian. Scrisorile-articol, sunt corespondențe care semnaleză existența aspectelor științifice, demografice, istorice redactate

într-un stil publicistic accesibil cititorilor, dar care sunt interesați de această tematică. Toate scrisorile-articol expediate de savantul venețian au un caracter oficial și sunt redactate la persoana întâi singular. În momentul publicării au înregistrată data expedierii sale și locul redactării. Ideea principală a textului trimis despre Banat din Banat, a fost nuanțată prin existența unui titlu cu caracter de sinteză. În momentul expedierii scrisorii, au fost menționate numele și prenumele persoanei respective, precum și titlurile onorifice deținute. Interesante au fost și formulele de adresare pentru destinatari: Ilustru (*Chiarissimo*), nobil și înțelept (*nobile e dottissimo*), drag prieten (*caro amico*), Domnule prieten (*Signiore, amico*) (Farcaș Tamara, teză de doctorat). Utilizarea acestor expresii de politețe a exprimat recunoașterea meritelor profesionale ale acestor personalități din partea lui Francesco Griselini.

O particularitate a acestor scrisori-articol este faptul că se adresează de fiecare dată unui alt segment de cititori, mereu altul. Din această cauză întodeauna, în partea introductivă a articolului, prezintă detalii geografice, istorice care fac cunoscut Banatul cititorilor. După această introducere, Francesco Griselini abordează subiectul dorit cu o încărcătură științifică. Sunt idei științifice lansate după o cercetare experimentală care se cer a fi aplicate pe o scară mai mare. Calitatea științifică a informațiilor transmise, expunerea lor într-un limbaj accesibil publicului determină aprecierea corespondențelor transmise de Francesco Griselini. Majoritatea informațiilor cu caracter științific despre Banat sunt constatări efectuate în mod direct prin observare și consideră că se integrează în seria studiilor de caz. Din această cauză, Francesco Griselini concentrează mesajul cercetării asupra acestor informații. Legătura spirituală între savanții Europei este susținută de Francesco Griselini și în paginile ziarului, deoarece îndeamnă la preluarea observațiilor sale și analiza lor științifică. Prin aria sa de difuzare, la nivel continental, ziarul venețian reușește să devină un promotor al noilor idei iluministe și să cuprindă într-un singur loc personalități de origine diferită care provocați de informațiile transmise au contribuit la analiza științifică. Astfel, ziarul devine un spațiu intelectual, o formă de dialog, cercetare dezbateră asupra problemelor științifice.

În paginile ziarului *Giornale d'Italia*, am identificat informații despre teritoriul geografic al Banatului și locuitorii săi care pot fi grupate în următoarele probleme de analiză: grupul cultural al valahilor, proiecte editoriale, geografia economică, activități economice-orezăriile, sfârșitul misiunii oficiale.

Corespondențele transmise de către Francesco Griselini după ce au fost analizate, completate cu informații suplimentare, verificate științific prin circuitul interpretativ se vor regăsi atât în ediția italiană, cât și în cea germană despre istoria Banatului sub forma scrisorilor-capitol. Acesta este motivul pentru care Francesco Griselini, utilizează pentru înțelegerea

informației științifice detalii care nu au fost prezente în corespondențele ziarului *Giornale d'Italia*. Astfel, corespondența transmisă de Grisellini în data de 3 noiembrie 1775 ziarului *Giornale d'Italia*, în care este relatat momentul cucerii orașului Timișoara de către armatele imperiale conduse de Eugeniu de Savoya este menționat în Scrisoarea VI din ediția germană, iar ediției italiene îi revine conținutul Scrisorii XII. Măsurile generalului Mercy doar menționate în această scurtă relatare vor fi expuse pe larg în conținutul scrisorii-capitol adresate generalului de Soro (Scrisoarea XIII), iar în ediția germană fac obiectul atenției din scrisoarea-capitol adresată lui Iacob Durazzo. Analiza în plan superior a scrisorilor-articol, ne determină să observăm că în ediția italiană a istoriei Banatului redistribuirea destinatarilor mesajului expedit de Francesco Grisellini. Astfel, *Lettere Odeporiche* a fost structurată în 26 de scrisori-capitole, având 15 destinatari, iar în ediția germană a istoriei Banatului au fost 21 de scrisori-capitol cu opt destinatari, iar șase destinatari fiind comuni: Lazzaro Spallanzani, Girolamo Tiraboschi, Giacomo Durazzo, Giuseppe di Sperges, Giovanni Giuseppe di Soro, Scopoli. Conținutul scrisorilor-capitol a fost repartizat diferit de Francesco Grisellini în funcție de interesul manifestat al destinatarului. Savantul venețian a avut în decursul timpului un dialog științific cu destinarii acestor scrisori-capitol. Astfel, Lazzaro Spallanzani, apare în proiectul editorial menționat de Francesco Grisellini în *Giornale d'Italia* apare și în ediția italiană, iar majoritatea scrisorilor-capitol din ediția germană îl au ca destinatar (Farcaș Tamara, Teză de doctorat). Pentru Grisellini, savantul și redactorul ziarului *Giornale d'Italia*, Giovanni Arduino a fost un reper de stabilitate informațională, deoarece, pe baza observațiilor realizate în Banat, încurajează cercetătorii la analize de specialitate, construirea de argumente, ajutor în stabilirea concluziei științifice. Un simbol al dialogului intelectual între Francesco Grisellini și Arduino a fost prezența ca și destinatar al scrisorilor-capitol doar din ediția italiană. Tot prin intermediul lui Arduino, savantul venețian va stabili o prietenie intelectuală cu Ignaz von Born, pe care îl va cunoaște direct în Banat. Cunoscând preocupările lui Grisellini despre structura geografică și geologică, von Born îi încredințează acestuia cele 23 de scrisori ale lui Giovangiaco Farber (Farcaș Tamara, Teza de doctorat). Acest gest a fost dovada faptului că și savantul caută răspunsuri, confirmarea științifică. Studiind aceste scrisori, analiza comparativă realizată, feedback-ul oferit tot prin scrisori a întărit ancora, legătura, răspândirea informațiilor științifice. Dovada prieteniei intelectuale, provenită din convingerea integrării Banatului în circuitul interpretativ, a fost faptul că Ignaz von Born a fost cel care a tradus în limba germană manuscrisul din limba italiană a istoriei Banatului scris de Grisellini (Farcaș Tamara, Teză de doctorat).

Francesco Grisellini, prin intermediul stilului epistolar, a realizat prima integrare a Banatului în cadrul istoriei universale, în circuitul interpretativ științific al Europei din secolul al XVIII-lea. Savantul venețian, pornind de la convingerea *știu doar ce am observat și solicit informații suplimentare, argumente pentru a mă lămuri*, realizează o legătură, ancoră între personalitățile care au ca subiect comun Banatul.

Concluzii

- ✓ Prin stilul epistolar abordat de către Francesco Grisellini, conținutul științific despre Banat este inclus într-un circuit interpretativ, a fost o ancoră care a legat și provocat personalitățile timpului din Europa secolului al XVIII-lea.
- ✓ Scrisorile-articol care au reprezentat corespondențe despre Banat din Banat, expediate de Francesco Grisellini redacției ziarului venețian *Giornale d'Italia*, au fost preluate, analizate, verificate, completate cu informații suplimentare în lucrarea despre istoria Banatului, *Lettere odeporiche*.

Bibliografie

Izvoare edite

Grisellini, Francesco- *Lettere odeporiche. Ove suoi viaggi e le di lui osservazioni spettanti all storia naturale ai costumi di vari popoli e sopra piu altri interessanti oggetti si descrivono*, Milano MDCCLXXX, presso Gaetano Motta, Tomo

Periodice

Grisellini Francesco-*Giornale d Italia spettante alla scienza naturale e principalmente all agricoltura, arte ed a comercio, Milacoo, Venezia 1764 -1776*

Lucări generale și de specialitate

Burke, Peter, *Istorie și teorie socială*, Editura Humanitas, București, 1999.

Dușu, Alexandru, *Literatura comparată și istoria mentalităților*, Editura Univers, București, 1982.

Farcaș, Tamara, *Banatul dintr-o perspectivă venețiană. Călătoriile,corespondența și descrierile lui Francesco Grisellini*, Teză de doctorat nepublicată

Gavriliuc, Alin, *O călătorie alături de celălalt. Studii de psihologie socială*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2002.

Neumann, Victor, *Convergențe spirituale*, Editura Eminescu, București, 1986

GIROCU ȘI CHIȘODA ÎN PERIOADA SEPTEMBRIE – DECEMBRIE 1944

Autor:

Prof. FLORIN GOLBAN, DOCTOR ÎN ISTORIE

Liceul Tehnologic „Ion I. C. Brătianu”, Timișoara

ABSTRACT

Studiul analizează situația localităților Giroc și Chișoda în perioada septembrie – decembrie 1944, pe fondul înaintării Frontului 2 Ucrainean și al schimbării raporturilor politice din România. Sunt urmărite luptele pentru apărarea Timișoarei, eliberarea localităților și staționarea succesivă a trupelor sovietice. Pe baza rapoartelor Postului de Jandarmi Giroc și a mărturiilor contemporanilor, sunt evidențiate abuzurile, rechizițiile, violențele și impactul profund asupra populației civile, precum și reacțiile autorităților locale și centrale. Evenimentele reflectă drama comunităților rurale din Giroc și Chișoda confruntate cu realitățile ocupației sovietice. Dar ceea ce au trăit comunitățile celor două localități sunt cifre seci care nu pot reprezenta în cuvinte necazurile prin care au trecut locuitorii celor două localități.

Cuvinte-cheie: Giroc, Chișoda, Frontul 2 Ucrainean, Post de Jandarmi Giroc, Chișoda.

Studiul de față urmărește evoluția evenimentelor de după ofensiva germano-maghiară asupra Banatului (11 septembrie – 18 septembrie 1944) când trupele sovietice, într-un cadru mai amplu, au ajuns și în localitățile Giroc - Chișoda, până la plecarea regelui Mihai I (1940-1947) din țară. După patru ani de război, locuitorii localităților amintite sperau că vor veni zile mai bune și pentru ei. Din nefericire, încă din timpul luptelor pentru apărarea Timișoarei, girocenii și chișozenii au făcut cunoștință cu năravul bravei armate eliberatoare de la răsărit.

Conform raportului nr. 318, întocmit de plutonierul Diaconescu Mihail, șeful postului de jandarmi din comuna Giroc, în seara zilei de 14 septembrie 1944, trei soldați sovietici au intrat cu două căruțe în Giroc pentru a „ridica ceva furaje de orz și ovăz”. După ce comunitatea

a furnizat aceste furaje, cei trei soldați au fost conduși de comunistul Sfetea Dănilă, la casa lui Ioan Dulăianțu, nr. 48, pe care l-au amenințat că îi confiscă iapa dacă nu le dă suma de 20.000 de lei. Motivând că nu are așa o sumă, rușii au redus pretențiile la 10.000 de lei, ca mai apoi să se mulțumească cu doar trei litri de țuică. Nedeținând nici această cantitate de țuică, rușii au părăsit casa respectivă, luând cu ei calul¹.

Soveticii s-au oprit la vecinul Ilie Loica, unde s-au îmbătat. De aici, Sfetea Dănilă urmărea să-i ducă pe sovietici la casa avocatului Leonida Baicu, pe care dorea să se răzbune pentru o percheziție pe care acesta o efectuase cu câteva zile înainte, împreună cu jandarmii. Nu a mai putut să-și înfăptuiască planul, deoarece în scurtă vreme au sosit la locul faptei și jandarmii, care au încercat să facă ordine și să preia animalul furat. În fața organelor de ordine, sovieticii s-au urcat în căruțe și au gonit spre Chișoda. Jandarmii i-au urmărit călare până la ieșirea din localitatea Chișoda, pe drumul ce duce spre Șag, unde au avut loc schimburi de focuri între cele două tabere. Deoarece sovieticii aveau arme automate, iar în gara Fratelia se aflau alți sovietici, jandarmii români nu au mai continuat urmărirea².

Au urmat sângeroasele lupte pentru apărarea Timișoarei, în cadrul cărora localitățile Giroc și Chișoda au fost în prim planul sistemului defensiv. Pe data de 18 septembrie, cele două localități au fost eliberate, Girocul de către români, iar Chișoda de către sovietici. Trupele sovietice eliberatoare aveau să staționeze în localitatea Chișoda încă trei săptămâni. Chișozenii care au fost refugiați în satele Remetea, Hitiaș, Sacoșu Turcesc, Bucovăț, Dragșina, Ficătar și Bazoș au avut surpriza ca la întoarcere să găsească staționate în localitate trupele sovietice³.

În prima decadă a lunii octombrie, trupele sovietice au părăsit Chișoda, dar la o lună distanță, în satele noastre aveau să staționeze trupele sovietice de etapă, ale Frontului 2 Ucrainean. Eșalonul întâi al Frontului 2 Ucrainean avea în compunere Armata a II-a Sovietică. Această armată a fost cantonată în Giroc, Chișoda și pădurea de la Giroc pe perioada 1-14 noiembrie. În baza raportului 373 din 25 noiembrie 1944, întocmit de plutonierul Diaconescu Mihail, șeful postului de jandarmi din Giroc, reiese că „Armata a II-a Sovietică a avut o purtare demnă și cuviincioasă față de populația română și orice cerințe și nevoi s-au rezolvat prin concursul autorităților comunale, cu excepția câtorva cazuri de furturi de porci și păsări a ostașilor ce erau cantonați în pădure”⁴.

¹ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 38.

² Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 38.

³ Moise Victoria, interviu realizat în 2013.

⁴ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 48.

În perioada 14-24 noiembrie a venit rândul celui de-al doilea eșalon al Frontului 2 Ucrainean de a fi cantonat în locațiile amintite. De data aceasta era vorba de Armata a IV-a de Tancuri. Dacă Armata a II-a Sovietică s-a comportat civilizată cu populația locală, nu același lucru îl putem spune despre Armata a IV-a de Tancuri. În fiecare casă au fost cantonați 20-30 de soldați și ofițeri sovietici. În fața acestui număr impresionant de persoane, multe gazde au trebuit să zidească cuptoare în bucătării pentru a putea hrăni numărul mare de „goști”. Girocenii și chișozenii au trebuit să „prepara mâncare de bună calitate, încât oamenii au fost nevoiți a tăia și ultima pasăre din curte. Unde aceștia au încercat a riposta au fost amenințați cu împușcarea și cu forța li s-au luat porcul din coteț, păsările sau hainele de îmbrăcăminte și alte bunuri”⁵.

Pe baza aceluiași raport întocmit de către șeful de post al jandarmeriei din Giroc reiese că sovieticii „au recurs la siluri de femei și fete”. A urmat vizita șefului de jandarmi la comandamentul unității sovietice pentru a-i raporta derapajele soldaților, dar subofițerul român nu a fost primit, punându-i-se în vedere să „nu mai solicite aceasta căci D-lor nu au nevoie de poliție sau jandarmerie”. Din informațiile oferite de un sublocotenent sovietic de origine basarabeană, „acești ostași au avut ordin expres chiar de la Comandantul respectiv spre a lua tot de la locuitori, aceasta fiind o unitate care a avut lupte cu românii de la Prut până la Stalingrad”⁶.

De comportamentul inuman al trupelor sovietice își aduc aminte și contemporanii acelor vremuri. Erau căutați cu precădere soldații români care luptaseră pe frontul de Răsărit. Multe a avut de pătimit Ioan Avrămuț (Niță), care în luptele de la Lozovaia (1942) își pierduse un picior. Sovieticii îl ademeneau cu votcă pentru a spune ce „atrocități” a săvârșit în URSS. La un moment dat, un ofițer sovietic a vrut să-l execute, dar familia a aflat de intenții de la soldații sovietici, basarabeni. Cu mare greutate, familia l-a dat pe Ioan Avrămuț (Niță) peste gard, vecinilor care l-au adăpostit la ei până au plecat rușii. Deoarece suntem la episodul acesta, trebuie menționat faptul că cei care au trăit acele evenimente au avut doar cuvinte de laudă la adresa „sovieticilor” basarabeni, care au calmat de multe ori spiritele și au ferit cât au putut populația locală de excesele camarazilor. De nenumărate ori, basarabeni le spuneau gazdelor că sunt sufletește alături de ei, dar că nu pot interveni pe față pentru ei și că cel mai bine ar fi să nu caute să provoace „aliații”⁷.

⁵ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 48; Moise Victoria, interviu realizat în 2013.

⁶ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 48.

⁷ Avrămuț Petru, interviu realizat în 2013.

Nota referitoare la alimentația foarte bună pretinsă de sovietici este îndreptățită, sătențele trebuind să lucreze în această perioadă doar la prepararea hranei. Existau cazuri de întrajutorare, mai multe femei vecine preparând hrana. Animalele au fost sacrificate pe rând, de cele două eșaloane, în localități rămânând pentru iarna 1944/1945 un șeptel insuficient. Despre siluri ce să mai amintim! Mărturia unui consătean este memorabilă: „Dacă și-au pus mintea cu o femeie în vârstă, de aproape optzeci de ani, care zăcea la pat! Ce să vă mai spun, domn' profesor!?”. Seara aveau loc beții crunte, cu chiuituri, cântece și dansuri. Uneori trăgeau rafale în aer cu armele, care terorizau populația⁸.

Pe aceleași coordonate se înscriu și celelalte evenimente pe care le prezentăm în continuare. Deoarece sovieticii erau cantonați și la pădurea de la Giroc, întâlneai frecvent soldați dornici de a vâna iepuri, căprioare sau alte animale din dorința de a-și diversifica alimentația. Pe baza notei informative 92, oferite de șeful secției de jandarmi Fratelia, plutonierul Mușuroiu Florea, reiese că „populația din câmp și trecătoare pe drumuri au o mare teamă că pot fi împușcați, mai ales că până în prezent sau găsit mai multe persoane moarte din proiectile rătăcite”. Secțiunea de jandarmi insistă ca sovieticii să nu mai tragă deoarece aceste practici „stingheresc populația de la muncile agricole”⁹.

Precizăm că la culesul recoltei din aceeași toamnă 1944 au mai fost găsiți, în lanurile de porumb, trei soldați români, căzuți în urma rănilor căpătate în luptele din septembrie. Trupurile au fost ridicate de către jandarmii din localitate. Din păcate, deși războiul se îndepărta de meleagurile noastre, el cerea încă tributul lui de sânge. Doi tineri din Giroc au decedat în urma manipulării greșite a muniției găsite. Este vorba de Constantin Buzăiescu și Panta. În cazul primului, împrejurarea este specificată pe placa funerară: „Otpsprezece ani când am împlinit/ Moartea îngrozitoare mi-a venit,/ Cu un glonț de brand m-a înșelat/ Și eu singur m-am împușcat”¹⁰.

În fața numeroaselor vexațiuni, autoritățile centrale au avut o atitudine ambiguă, nedemnă, lăsând populația la cheremul sovieticilor. Prin adresa cu nr. 1805 din 5 noiembrie 1944 se răspundea Comisei aliate de control, specificându-se: „Alimentele care sunt cerute de la primăriile locale de unitățile militare, ce se găsesc pe teritoriul român, urmează a fi eliberate în urma cererii din caietul de cecuri și vor fi socotite în planul general al furniturilor pentru armatele roșii. Vă rugăm a grăbii eliberarea celor stabilite prin planul pe luna noiembrie, spre a

⁸ Avrămuț Petru, interviu realizat în 2013; Jivi Aurel, interviu realizat în 2013.

⁹ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 620, Fond 161, dosar 63/1944-1945, pag. 20.

¹⁰ Avrămuț Petru, interviu realizat în 2013.

nu se tulbura sistemul furniturilor centralizate”¹¹. Cu alte cuvinte, primăriile trebuiau să satisfacă toate doleanțele trupelor sovietice, autoritățile locale trebuind să se descurce cum pot, iar întreaga povară cădea pe umerii sătenilor.

Aceeași atitudine o întâlnim și la guvern, care printr-o telegramă trimisă de Ministrul Afacerilor Interne, Corneliu Popescu, înștiința pe prefectul județului Timiș - Torontal următoarele: „Președintele Consiliului de Miniștri a constatat că unele autorități administrative transmit telefonic rapoarte asupra abuzurilor săvârșite de unii ostași sovietici, în care fac aprecieri defavorabile sau se utilizează termeni tari la adresa trupelor sovietice. De asemenea în convorbirile telefonice se fac uneori erori la adresa ostașilor sovietici. Ținând seama de sinceritatea care trebuie să existe între autoritățile române și sovietici, luați imediat măsuri să înceteze această stare de lucruri”¹². Sesizăm că organele de conducere superioare doreau să înceteze toate lamentațiile legate de comportamentul aliaților, deși rapoartele din teritoriu prezentau situația reală. Teama de a nu supăra Marele aliat se cuibărise și în sufletul guvernanților, iar eșaloanelor administrative inferioare trebuiau să înghită în sec și să se descurce cum pot.

Tardiv, pe 28. 11. 1944, printr-un ordin circular, jandarmii de la Giroc erau înștiințați ca, după plecarea sovieticilor, să întocmească un tabel care să cuprindă toate derapajele aliaților. Noua sarcină nu a ajutat cu nimic bieții oameni, dar rămâne peste timp, un bilanț cutremurător a ceea ce au lăsat în urmă trupele sovietice în localitățile noastre¹³. Ulterior, vom prezenta bilanțul șederii sovieticilor în Giroc și Chișoda.

Nu același lucru îl putem spune despre primarii de atunci ai localităților noastre. Ei proveneau din rândul sătenilor, fiind oameni respectați care serveau comunitatea onorific. Vichentie Lazăr (Ghimiş), primarul din Giroc, a fost mai tot timpul în mijlocul sătenilor și a căutat să rezolve problemele conflictuale. De nenumărate ori a fost cu demnitate la Comandamentul sovietic, la Jandarmerie și la autoritățile județene pentru a arăta necazurile cu care se confruntau sătenii săi. A fost înlocuit tocmai datorită verticalității și a dorinței de a nu mai pune o corvoadă pe umerii girocenilor. În primăvara lui 1946, a primit un telefon de la prefect, în care i se solicita să se prezinte a doua zi în oraș cu un număr mare de oi, care urmau să fie predate sovieticilor. Primarul, sătul de atâtea vexațiuni la adresa comunității sale, a luat în derâdere cererea prefectului. A doua zi a plătit cu postul atitudinea sa îndrăznească¹⁴.

¹¹ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 620, Fond 160, dosar 358/1944, pag. 73.

¹² Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 620, Fond 160, dosar 358/1944, pag. 19.

¹³ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 49.

¹⁴ Lazăr Sever, interviu realizat în 2013.

Aceleași vorbe frumoase am auzit și despre Moise Aurel, primarul Chișodei. Într-o seară, făcându-și rondul pe bicicletă, s-a oprit la casa Victoriei Degan. Aici erau doi soldați ruși care intraseră cu forța și solicitaseră mâncare. Edilul i-a dojenit, reproșându-le că au bucătăria lor și că nu trebuiau să intre în casa respectivă. A doua zi s-a prezentat la comandamentul sovietic, unde a cerut pedepsirea celor doi soldați¹⁵.

În noianul de evenimente nefaste am întâlnit și persoane care susțin că sovieticii pe care i-au cazat s-au comportat decent. În curtea unor săteni, mâncarea era preparată chiar de ruși, aceștia având celebrele bucătării de campanie, unde focul mergea tot timpul. Apoi, invitau de multe ori la masă gazdele sau le dădeau carne să o prepare. Copiii rememorează momentele când primeau ciocolată și zahăr de la soldați. Uneori erau luați în brațe de aceștia, care, cu lacrimi în ochi, le mărturiseau că au și ei acasă ștregari de aceeași vârstă. Ca la fiecare popor, excepțiile confirmă regula, iar o clipă de umanitate poate șterge cu buretele numeroasele acte de neomenie și de zbucium sufletesc, datorat anilor grei de dictatură stalinistă și de război¹⁶.

Din fericire, pentru locuitori a venit și momentul părăsirii de către sovietici a celor două localități. La plecarea Armatei a IV-a de Tancuri din Giroc și Chișoda „au fost ridicați cu forța de la locuitori, în afara celor repartizate de primărie, toți caii și toate căruțele, precum și mânjiile până la etatea de șase luni, încât azi nu au mai rămas în ambele comune decât câțiva locuitori, care au fugit cu căruțele cine știe în ce localități și aceștia foarte puțini au scăpat deoarece comuna a fost încercuită cu posturi fixe încât nimeni nu a mai putut să scape necontrolat sau neprins”¹⁷.

Plecarea sovieticilor a fost în aceeași notă ca și staționarea lor. După consumul majorității animalelor și a bucatelor, din gospodării urmau să fie ridicate și animalele de tracțiune, vitale în cultivarea loturilor de pământ. S-au făcut și câteva excepții de la regulă, de care s-a făcut „vinovat” Dănilă Sfetea. Acesta a intervenit pe lângă ruși în favoarea țărănimii sărace, replicând-le că doar așa pot să-și facă lobby printre români. El a distribuit cea mai mare parte a cailor dați la schimb de către sovietici¹⁸.

Aceste animale proveneau de la hergheliile rusești și de la țărani români din Județul Caraș - Severin, unde sovieticii poposiseră cu câteva săptămâni în urmă. Animalele primite erau mici în talie (cai siberieni sau de munte - huțuli), nu se comparau cu rasele selectate (nonius, lipițan) pe care le-au avut consătenii noștri. Anecdotică este o întâmplare în care o consăteană

¹⁵ Moise Victoria, interviu realizat în 2013.

¹⁶ Moise Victoria, interviu realizat în 2013; Urșica Petru, interviu realizat în 2013;

¹⁷ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 48.

¹⁸ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 38; Avrămuț Petru, interviu realizat în 2013; Urșica Petru, interviu realizat în 2013.

s-a dus cu noul animal la piață. Apoi au ieșit copiii de la școală și au întrebat-o pe chișozeancă dacă nu cumva a cumpărat animalul de la circ. Din nefericire, aceasta a fost realitatea, iar calul respectiv a fost primit în schimbul altor trei, de o cu totul altă factură. La fel s-a întâmplat cu majoritatea sătenilor, unii având neșansa de a nu primi nici un animal la schimb¹⁹.

Sovieticii au mai solicitat ca o parte din săteni să însoțească trupele la următoarea destinație. După ce girocenii și chișozenii au ajuns cu sovieticii la destinație (localitatea Vinga), conform raportului 373 întocmit de jandarmeria din Giroc, pe 25 noiembrie 1944 constatăm că „în loc să li se dea drumul, bieții oameni au fost bătuți, dezbrăcați de haine și li s-au oprit caii și căruțele cu care au plecat mai departe... la unii li s-au luat și căciulile din cap încât bieții oameni au venit cu capetele goale acasă”. Consătenii confirmă raportul jandarmeriei, mulți țărani întorcându-se acasă doar cu o pătură, „fără cai și fără cocie”²⁰.

Conform tabelului informativ nr. 236 din 30 noiembrie 1944, întocmit de același plutonier Diaconescu Mihail, constatăm că în localitățile Giroc și Chișoda au fost semnalate următoarele evenimente: 5 violuri, au fost devastate 150 de magazine, 70 de locuințe, 2 biserici, au rănit 163 de persoane. Au fost furate 144 de căruțe, 6.085 de găini, 6.200 kg orez, 83.100 kg porumb, 30.370 kg ovăz, 133.350 kg fân, 319 cai, 12 vaci, 40 porci și altele, 1.370.000 valori în lei și haine în echivalentul a 2.130.000 lei²¹.

Cifrele seci nu pot reprezenta în cuvinte necazurile prin care au trecut locuitorii celor două localități. Conștienți că nu pot face mare lucru, că suntem o țară înfrântă, în fața noului aliat, ei s-au resemnat și au făcut ce li s-a cerut pentru a supraviețui. La urma urmei, toată comunitatea era sătulă de război și aștepta cu nerăbdare sfârșitul acestuia, demobilizarea soldaților și revenirea vieții pe făgașul normal. Lua sfârșit anul 1944, dar oamenii aveau prevestiri sumbre. Speranța pe care o avuseseră cu ani în urmă, pălise și urmăreau cu atenție evenimentele din țară și de pe arena internațională. Nimeni nu știa că pe 9 octombrie 1944, Winston Churchill și Iosif Visarionovici Stalin semnaseră, la Moscova, Acordul de procentaj. Din nefericire, pentru următorii 45 de ani, România se va afla sub influența sovietică, iar deciziile de la nivel înalt se vor răsfrânge ca un tăvălug și asupra comunității noastre.

Bibliografie:

Avrămuț Domnica (n. Gherban, 1931, Giroc), interviu realizat în 2013.

¹⁹ Moise Victoria, interviu realizat în 2013; Avrămuț Petru, interviu realizat în 2013; Urșica Petru, interviu realizat în 2013; Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 38.

²⁰ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25, pag. 48.

²¹ Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, pag. 50, (Mai multe amănunte observați la anexe).

Avrămuț Petru (n. 1929, Giroc), interviu realizat în 2013.

Boleraz Ștefan – 2000, Interviul realizat în 1999 de Roxana Pătrașcu, în *Germanii din Banat prin povestirile lor*, coord. Smaranda Vultur, Ed. Paideia, Timișoara.

Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 611, Fond 161/1944, dosar 344.

Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 619, Fond 161/151/1944, dosar 25.

Dir. Jud. Timiș a Arh. Naț., Inv. 620, Fond 161/1944, dosar 62.

Feller Elisabeta (n. 1927, Chișoda), interviu realizat în 2015.

Gruia Octavian, Murariu Ion, Matei Marius - 2010, *Giroc, Arc peste timp*, *Monografie*, Ed. Marineasa, Timișoara.

Jivi Aurel (n. 1941, Chișoda), interviu realizat în 2013.

Lazăr Sever (n. 1941, Giroc), interviu realizat în 2013.

Moise Victoria (n. Degan, 1927, Chișoda), interviu realizat în 2013.

Milea Maria (n. Müller, 1929, Giroc), interviu realizat în 2015.

Proca Magdalena (n. Fohs, 1936, Chișoda), interviu realizat în 2015.

Smaranda Vultur (coordonator) - 2000, *Germanii din Banat*, Ed. Paideia, Timișoara

Urșica Petru (n. 1931, Giroc), interviu realizat în 2013.

**DER DEUTSCHSPRACHIGE UNTERRICHT IN RUMÄNIEN:
HISTORISCHE ENTWICKLUNG, AKTUELLE LAGE UND
PERSPEKTIVEN**

Autor:

Prof. RĂZVAN RUSAN, DOCTOR ÎN ECONOMIE

Colegiul Național Bănățean, Timișoara

ABSTRACT.

Der Artikel untersucht die historische Entwicklung und die gegenwärtige Situation des deutschsprachigen Unterrichts in Rumänien. Ausgangspunkt ist die lange Tradition der Schulen der Siebenbürger Sachsen und Banater Schwaben, die seit dem Mittelalter existieren. Nach einer Phase der Blüte in der Habsburger Zeit und den Herausforderungen im 20. Jahrhundert, insbesondere während der kommunistischen Herrschaft und der massiven Auswanderung nach 1989, zeigt sich heute eine komplexe Lage: Deutsch wird zunehmend von rumänischen Familien nachgefragt, während gleichzeitig Lehrermangel und strukturelle Defizite die Qualität gefährden. Der Beitrag verdeutlicht die doppelte Funktion des deutschsprachigen Unterrichts – als Träger kultureller Identität und als Instrument sozialer Mobilität – und betont seine Bedeutung im Kontext europäischer Mehrsprachigkeit und Minderheitenpolitik.

Keywords: deutschsprachiger Unterricht, Rumänien, Minderheitenpolitik, Mehrsprachigkeit, Migration, Bildungswesen

Der deutschsprachige Unterricht in Rumänien ist ein außergewöhnliches Phänomen im europäischen Bildungsraum. Er verbindet jahrhundertealte Traditionen der deutschsprachigen Minderheit mit gegenwärtigen Herausforderungen einer globalisierten Bildungspolitik. Während die deutsche Minderheit stark geschrumpft ist, bleibt Deutsch als Unterrichts- und

Kultursprache attraktiv – sowohl als Ausdruck kultureller Identität als auch als „Sprache der Chancen“ im europäischen Kontext.

Historische Entwicklung

Die Ursprünge reichen ins 12. Jahrhundert zurück, als die Siebenbürger Sachsen eigene Schulen gründeten. Später folgten die Banater Schwaben im 18. Jahrhundert, wodurch ein dichtes Netz deutschsprachiger Bildungseinrichtungen entstand. Schulen wie das Samuel-von-Brukenthal-Gymnasium in Hermannstadt (gegründet 1380) oder das Honterus-Gymnasium in Kronstadt zählen zu den ältesten Lehranstalten Ostmitteleuropas (Schuller 2013).

Im 19. Jahrhundert erlebte das deutsche Schulwesen einen Aufschwung durch habsburgische Reformen und die Aufklärung. Zwischen 1918 und 1940 garantierte die rumänische Verfassung Minderheitenrechte, dennoch blieb das Verhältnis zwischen Nationalstaat und deutschen Institutionen spannungsgeladen (Livezeanu 1995).

Nach 1945 führte die kommunistische Herrschaft zu erheblichen Einschränkungen. Deportationen, ideologische Kontrolle und Auswanderung schwächten die Basis. Dennoch blieben deutschsprachige Schulen bestehen, wenn auch unter staatlicher Aufsicht.

Die Wende von 1989 bedeutete einerseits eine rechtliche Stärkung der Minderheitenrechte, andererseits einen massiven Verlust durch Auswanderung: Von rund 350.000 Rumäniendeutschen 1990 sind heute weniger als 40.000 verblieben (INS 2021). Der deutschsprachige Unterricht überlebte jedoch, da er zunehmend auch von rumänischen Familien nachgefragt wurde.

Gegenwärtige Lage

Heute umfasst das deutschsprachige Bildungsnetz 129 Kindergärten und 84 Schulen, in denen Deutsch Unterrichtssprache ist (Mercator Research Centre 2023). Bekannte Institutionen sind das Nikolaus-Lenau-Lyzeum in Timișoara, das Brukenthal-Gymnasium in Sibiu und das Honterus-Gymnasium in Brașov.

Die Nachfrage ist hoch: Deutsch gilt als Tor zu Ausbildung und Berufschancen in Europa. Während früher vor allem Kinder der Minderheit die Schulen besuchten, stellen heute rumänische Schüler die Mehrheit. Damit verschiebt sich der Charakter: von einer Minderheiteninstitution hin zu einem integrativen Modell der Mehrsprachigkeit. Gleichzeitig bestehen strukturelle Probleme: Der Mangel an qualifizierten Lehrkräften ist gravierend. Viele Lehrer sind in den 1990er-Jahren ausgewandert, und der Nachwuchs an muttersprachlichen Pädagogen ist begrenzt. Zudem fehlen aktuelle Lehrmaterialien, weshalb Projekte wie die

„Rucksackbibliothek“ des Goethe-Instituts oder das Zentrum für Lehrerfortbildung in Mediasch von zentraler Bedeutung sind (Goethe-Institut 2022).

Deutschland unterstützt mit Stipendienprogrammen, Lehreraustausch und finanziellen Hilfen. So hat die deutsche Botschaft in Bukarest 2023 gezielt Fördermittel für Lehrer bereitgestellt (Romania Insider 2023). Diese transnationale Kooperation zeigt, dass der deutschsprachige Unterricht nicht nur eine nationale Angelegenheit ist, sondern in einen größeren europäischen Kontext eingebettet bleibt.

Gesellschaftliche und kulturelle Bedeutung

Der deutschsprachige Unterricht hat eine doppelte Funktion: Er bewahrt das kulturelle Erbe der Rumäniendeutschen und dient zugleich als Zukunftsinvestition für die gesamte Gesellschaft. Für die Minderheit ist er identitätsstiftend; für rumänische Familien ist er ein Instrument sozialer Mobilität. Damit entsteht eine „doppelte Legitimität“, die sowohl kulturelle Kontinuität als auch funktionale Attraktivität gewährleistet.

In europäischer Perspektive leistet er einen Beitrag zur Mehrsprachigkeit, interkulturellen Bildung und zum Minderheitenschutz. Er trägt dazu bei, Rumänien als mehrsprachigen, offenen Bildungsraum sichtbar zu machen.

Fazit

Der deutschsprachige Unterricht in Rumänien ist ein historisch gewachsenes, aber zugleich zukunftsorientiertes Bildungsmodell. Seine Stärke liegt in der Verbindung von Tradition und Modernität. Seine Schwäche liegt in den strukturellen Problemen, insbesondere im Lehrermangel und der demographischen Basis.

Ob er langfristig Bestand hat, hängt von drei Faktoren ab: der nachhaltigen Förderung durch Rumänien und Deutschland, der Professionalisierung des Lehrernachwuchses und der gesellschaftlichen Akzeptanz als Modell der Mehrsprachigkeit. In diesem Sinne ist der deutschsprachige Unterricht nicht nur ein Spiegel der Geschichte, sondern auch ein Labor für die Zukunft europäischer Bildungs- und Minderheitenpolitik.

Literaturverzeichnis

Goethe-Institut (2022): Die Rucksackbibliothek in Rumänien. Bukarest. Online abrufbar: <https://www.goethe.de>

INS (Institutul Național de Statistică) (2021): Recensământul Populației și Locuințelor. Bukarest.

Livezeanu, I. (1995): Cultural Politics in Greater Romania: Regionalism, Nation Building & Ethnic Struggle, 1918–1930. Ithaca: Cornell University Press.

Mercator Research Centre (2023): German in Education in Romania. Leeuwarden.

Romania Insider (2023): German Embassy supports German-language teachers in Romania.

Online abrufbar: <https://www.romania-insider.com>

Schuller, D. (2013): Deutsche Schulen in Siebenbürgen. Geschichte und Gegenwart. Bukarest: Editura Honterus.

PROVOCĂRI:

INTERVIU REALIZAT CU **DIRECTORUL COLEGIULUI NAȚIONAL BĂNĂȚEAN DIN TIMIȘOARA, PROFESOR SORIN-GABRIEL IONESCU, DOCTOR ÎN ISTORIE**

ABSTRACT

Interviul cu profesorul **SORIN-GABRIEL IONESCU**, directorul Colegiului Național Bănățean din Timișoara, **DOCTOR ÎN ISTORIE**, se axează pe implementarea unui proiect-pilot vizând îmbunătățirea rezultatelor elevilor de clasa a XII-a la Examenul de Bacalaureat. Proiectul urmărește creșterea graduală a timpului dedicat pregătirii și accentuarea interdisciplinarității, cu colaborarea profesorilor. Directorul subliniază impactul pozitiv al abordării inovatoare, care a redus presiunea asupra elevilor, iar feedback-ul inițial de la părinți și elevi este foarte bun. Evaluarea anuală urmărește o creștere a mediilor la examenul de maturitate. În viitor, se analizează extinderea proiectului la clasele a VIII-a și a IX-a, existând și interes pentru diseminarea lui în alte unități de învățământ. De asemenea, școala își propune noi investiții în infrastructură, precum finalizarea terenului de sport și realizarea altor laboratoare interdisciplinare, după inaugurarea celor de astrofizică și științe.

Cuvinte cheie : proiect-pilot, Bacalaureat, interdisciplinaritate

-Domnule Director, care este părerea dumneavoastră referitor la proiectul -pilot în care este implicată instituția pe care o conduceți, proiect axat pe îmbunătățirea rezultatelor elevilor de clasa a XII-a la Examenul de Bacalaureat?

-Pe parcursul clasei a XII-a, elevii liceului nostru își îndreaptă atenția asupra pregătirii constante în vederea susținerii probelor specifice Examenului de Bacalaureat. În acest context, eu consider că rolul acestui proiect este întocmai creșterea graduală a timpului dedicat învățării și pregătirii de către beneficiarii primari ai sistemului educațional. De asemenea, ne dorim creșterea gradului de interdisciplinaritate, astfel încât să avem discipline în predarea cărora profesorii să colaboreze.

-Care sunt provocările apărute pe parcursul implementării acestui proiect?

-Această abordare inovatoare are un impact pozitiv asupra interesului manifestat de către elevi pentru pregătirea la disciplinele care sunt probe de Bacalaureat, deoarece observăm o scădere a presiunii care era specifică acestora în anii școlari anteriori. Dacă la început au existat semne de supraîncărcare a activităților desfășurate în spațiul online, treptat, lucrurile au intrat pe un făgaș normal datorită comunicării permanente între elevi, școală și părinți. După primele două module, semnalele sunt pozitive, existând un grad ridicat de satisfacție atât în rândul părinților, cât și în cel al elevilor. Evaluarea acestui program se va realiza anual și ne așteptăm la o creștere a mediei rezultatelor obținute de către elevii noștri la examenul maturității. Nu în ultimul rând, sunt necesare schimbări în modalitățile de abordare a disciplinelor și acest lucru poate ridica anumite provocări în rândul colegilor noștri, provocări pe care le vom depăși, cu siguranță. Un atu îl reprezintă faptul că 10% dintre cadrele didactice au titlul de doctor.

-Cum vedeți acest proiect în viitor?

-Analizăm posibilitatea extinderii acestui proiect-pilot la clasa a VIII-a, începând chiar din acest an școlar, mai precis din luna martie a anului 2026. În același timp, este în analiză și extinderea la clasa a IX-a, din anul școlar 2026-2027. În ceea ce privește colaborarea cu alte instituții de învățământ, în urma discuției cu consilierul Ministrului Educației, Radu Szekely și cu alți directori, există interes pentru extinderea proiectului și în alte unități de învățământ. Drept urmare, Colegiul Național Bănățean este dispus să disemineze și să sprijine implementarea acestuia în alte școli.

Urmează să analizăm ce înseamnă CDS/CDEOȘ din noile planuri-cadru și ne propunem să selectăm un grup-țintă pentru a le aplica. Există o temere aici determinată de predictibilitate, deoarece nu cunoaștem structura Examenului de Bacalaureat din anul 2030 și, în acest context, suntem rezervați în a planifica pe termen îndelungat.

-Ce alte proiecte vor fi implementate în instituție pe parcursul acestui an școlar?

-De curând am inaugurat două laboratoare interdisciplinare de astrofizică și științe, ne dorim să continuăm în acest trend cu realizarea a altor două laboratoare, unul de limbă și comunicare și altul de matematică. Alături de acestea, acordăm o atenție aparte și finalizării terenului de sport din curte. Astfel, am obținut toate avizele și documentele necesare demarării

lucrărilor și preconizăm că va fi finalizat până la sfârșitul acestui an școlar. De asemenea, așteptăm și construirea unei noi săli de sport de către Primăria Municipiului Timișoara.

-Vă mulțumesc pentru timpul acordat!

Interviu realizat de către **BOGDAN ENĂȘEL, DOCTOR ÎN ISTORIE**, profesor la
COLEGIUL NAȚIONAL BĂNĂȚEAN, TIMIȘOARA